

ION I.C. BRĂTIANU

Nr. 48 (458), 1 - 7 decembrie 1998

22
ANUL IX

1 decembrie
1918

Ziua Marii Uniri

Regele FERDINAND

VLADIMIR TISMĂNEANU despre pag. 15
Arthur Koestler și teroarea stalinistă

S. DAMIAN:
Controverse în jurul pag. 10-11
fenomenului legionar

BUJOR NEDELCOVICI:
Cum am devenit un acuzator pag. 12-13
al lui Tudor Vianu

Polemici:

Sărăcia, degradarea, confuzia, lehamitea alegătorilor și furia dezamăgiților, lipsa de credibilitate a instituțiilor și a oamenilor săi cadrul propice radicalismelor. Toate acestea hrănesc astăzi două fenomene asociabile prin această sură comună, deși par atât de contrare incit este jenant să le alătură. Pe de o parte, nevoia de a schimba actualul establishment politic, de a curăța scenă publică de „hoții” și de „nebuni” – conform poetului –, răspunzind unei nevoi de justiție fundamentală. O recunoaștem în așteptarea, în diferite contexte exprimată, a apariției altor partide decit cele pe care le aveam; de asemenea, în eforturile de reformare a ceea ce există, însemnind de fapt „renaștere” PNȚCD de care ne-a adus aminte semințul inițiat de fostul premier Victor Ciorbea. Al doilea fenomen pe care îl am în minte vine de ridicarea constantă a cotei electorale a lui Cornelius Vadim Tudor și a partidului său (18% și respectiv 16%, conform celor mai proaspete sondaje). Dorința „unui pumn de fier” plutește în aer, iată de ce nu mai este cazul să vedem fenomenul Vadim Tudor numai ca o predispozitie pentru extremismul naționalist.

Societatea românească are nevoie de radicalism și probabil, la noile alegeri, necesitatea aceasta va alege. Din fericire, există cel puțin două feluri de a schimbi lucrurile abrupt. Unul, radicalismul unei societăți autoritare – mesajul lui Vadim Tudor –, celălalt, radicalismul unei societăți democratice. Două modele. Primul vede răspunsul la hoții în ridicarea pedepselor și în intervenția brutală a poliției asupra marginalilor. Celălalt constă în aplicarea, în sfîrșit fără excepție, a legislației românești, care are suficiente pedepse pentru încălcarea legii, și încă prea

mari. Răspunsul primului este trimiterea tiganilor în colonii (*Proclamația de la Cimpia Turzii*), al doilea este trimiterea marilor corupți în fața justiției. Și fără excepție pentru mafia din lumea politică, din poliție, din armată, din justiție, adică, fără ocolirea celor care rănesc cel mai adinc țesutul social – în majoritate români și nu tigani. Unii sunt pentru închiderea gurii presei cind critică autoritatea, alții sunt pentru responsabilizarea ei față de victimele modeste ale calomniilor. Unii văd sistemul de justiție ca fiind îndreptat, întâi și întâi, spre pedepsirea vinovaților. Cei-

vece solidaritatea peste frontiere, mai ales dacă această frontieră este Prutul.

Radicalismul celor două categorii începe și sfîrșește cu o politică a cagăilor umane. Una este elita foștilor generali din *Armata, Poliție, Securitate*, cu care partidul lui Vadim Tudor este plin. Singura șansă a democrației este selecția pe bază de profesionalism și onestitate. Vadim Tudor pune în fruntea partenerilor de afaceri arabi, turci și africani cu care rețelele lui Ceaușescu au lucrat din plin. La alt capăt este categoria prietenilor democrați de aiurea, care paradoxal s-au îndrăgostit de România, incercând să-i servească interesele așa cum nu am prea văzut la mulți români.

Desigur, lista așteptărilor și soluțiilor sub forma acestor două limite nu reprezintă o analiză. Este doar o emoție, față de urgență a ceea ce trebuie să impunem și ceea ce trebuie, cu orice preț, să evităm. Evoluția în următorii ani nu se va încadra în nici un caz, exact, în vreunul dintre cele două profile. Viața are altă logică. Dar șansa de a ne apropia de radicalismul autoritarismului ori de radicalismul democrației depinde și de impresia pe care alegătorii o vor avea: cît de artificiale și cît de realiste sunt proiectele? Radicalismul nu exprimă numai nevoia schimbării abrupte ci și nevoia concreței ei. Iată de ce o campanie în continuare aberantă va limita și nu va spori voturile lui Vadim Tudor. Iar idei precum cele ale ieșirii PNȚCD de la guvernare, ori guvernarea monocoloră – nerealista – va pulveriza inițiativele de reformare ale lui Victor Ciorbea. În condițiile noastre lumea nu are nevoie de repetarea principiilor – chiar să-să saturat de asta – ci de succesul lor.

GABRIEL ANDREESCU

Politică, radicalism

**Reamintim cititorilor noștri
că această pagină le aparține, ca și
responsabilitatea pentru scrisorile lor.**

După ce i-ai publicat fotografie în revista dumneavoastră alături de intelectual care se demite în compania sa numai din lașitate (alături de N. Manolescu și G. Liceanu se afișă pentru a protesta contra TVA pe cărți și reviste) și de cind Dorin Tudoran i-a dat diploma de disident (!), Cristian Tudor Popescu, show-manul protestiv, care are adevărat doar pe firmă, își permite tot mai multe obřăznici culturale și morale. Ultima a fost în **Adevărul** din 26 oct. 1998, cind, lînd peste picior o discuție organizată de 22, alături de Alianța Civică și UNESCO, pleea în stilu-i caracteristic pentru ca arhivele să rămână la SRI!

Cit de roșu gîndesc ziarul domnului Cristian Tudor Popescu se poate deduce din faptul că **Adevărul** a fost singurul din România care n-a protestat la decorarea tortoniarului de la Sighet, Vasile Cioplan. Atunci, ce să mai aşteptăm de la redacțorul-șef?

Vasile Breban
București, 26 octombrie 1998

Văzind că în țară lucrurile merg așa cum merg, un distins publicist, trăind nălucu celui ce crede că poate îndrepta cu vorba treburile altora, mai deunăzi ne-a dat o soluție: scria că în prezent, acum, este momentul ca intelectualii, nu altceva, să se implice în treburile statului. Adică, afirma assertoric distinsul publicist, intelectualii săint în drept, ba au datorie – e zodia lor – să intervină să salveze țara. Vehementa sa brută amintează de febre de început de ethos. Părea o găseală mistică, proprie numai momentului, care nu poate fi ignorată sau respinsă de nimeni. Mai preciza și două exemple strălucit convingătoare pentru teza sa: domnul Andrei Pleșu și domnul Andrei Marga. Desigur, sătm că activitatea și contribuția lor benefică pentru țară este notorie și insușire de toată românia. Intelectualii, deci! Adică oamenii ale căror virtuți, ca intelectuali, ar fi o garanție morală irefragabilă! Oare ce viruți trebuie că au intelectualii și mintea distinsului publicist? Lenin era și el intelectual. Felix Edmundovici Dzerjinski, șeful GPU, era intelectual și Petre Roman este și el intelectual și cu diplome universitare și cu mîntă minerală, fără duh! El are aceeași izvor al ideilor sale politico-sociale, ca Lenin și ceilalți menționati mai înainte, adică satanicul marxism. Oare nu strigă el și lui, în stil leninist, „la Canal cu ei”, în parlamentul FSN, ori de cîte ori opozitia de atunci propunea o lege curată, românească. Oare nu el, cu zdrobirea de partid comunisit spoită PD, face „manevre nepatriotice” ascunse, sublimite, depistate însă de mass-media și concretizate în așa-zise crize, de fapt mirăvii politice? Demascat așa, el explică „criza” cu judecățile logice ale căror premise nu le cunoaște și nu le înțelege. Logoreze perversă, ce, îndrăznește, lasă fără replică pe proști și pe pseudopoliticienii ce se vîntură în Parlament și minister. Deh! marxism satanic vopsit ca „partid democrat” ca să poată căpăta sprijin și de la PD-isti și din alte țări democratice, occidentale. Caleidoscopica politica a lui Petre Roman este cunoscută bine de distinsul publicist și evaluată în substanță ei ca atare. Domnii Andrei Pleșu și Andrei Marga săint și ei intelectuali, însă izvorul lorță al intelectualității lor este creștin. Izvor neascuns de ei niciodată. Nu intelectualitatea este importantă, important este izvorul și natura acestei intelectualități. În aceasta constă eroarea esențială a opției distinsului publicist și a găsealii propuse. Optica aceasta bîntule în lume ca o iazmă, subminând fățu credința în Hristos și hrăind orgolile humanoziilor.

Ion Maras
octombrie 1998

În povida faptului că nu trăiesc în țară, nu îmi este deloc indiferent vîtorul ei. Prin aceste rînduri doresc să-mi exprimă părerea, în contextul discuțiilor iscate în țară, privind relațiile cu minoritatea maghiară. Aceste relații eu le consider de o extremă importanță. În revista 22 s-au publicat multe analize, interviuri, luări de

pozitii ale cititorilor, privind subiectul respectiv, majoritatea referindu-se la problema învățămîntului în limba minorității respective. A debzate, în continuare, problema în acest mod nu va avea ca rezultat deci o soluție care va nemulțumi pe toată lumea, deoarece se încearcă rezolvarea unui efect, și nu a unei cauze. Aici nu poate funcționa compromisul. În materie de drepturi, compromisul le ciuntește. În scrierea mea din 21.11.1997 (22 nr. 52/1997), pledam pentru o adevărată reconciliere româno-maghiară, afirmînd că tratatul între cele două state este doar baza ei.

Revenind la cele scrise atunci, precizez că nu aflat reconcilierea între cele două state are cea mai mare importanță, putînd să fie considerată ca realizată odată cu semnarea tratatului bilateral, ci reconcilierea între români și maghiari din Transilvania, care poate întări tratatul, sau, în lipsa ei, să-l slăbească pînă la ineficiență, cu atât mai mult cu cît va exista un decalaj mare în ani, între cele două țări, privind intrarea în UE, situație care, potențial, va spori tensiunile. Evident, interesele strategice comune ale celor două țări pot avea influențe pozitive, dar o deteriorare a relațiilor dintre Ungaria și România, din cauza neîndeplinirii spiritului european și aspirațiilor minorității maghiare, va fi un argument serios pentru a amîna acceptarea României în NATO.

Sigur, o adevărată reconciliere necesită mult timp și efort. S-au pierdut deja 9 ani, iar eforturile depuse de cele două comunități vor îndepărta pările în loc să le apropi.

Atunci, pe ce bază logică se poate, totuși, găsi o soluție? Pentru că aceste probleme au impact în viitor, este normal ca soluția să fie gîndită în relație cu acest viitor. În mod normal și logic acesta este al integrării în UE, pe care Ungaria și-l construiește cu succes, în timp ce România nu poate depăși fază declarativă, dacă privim evenimentele în esență lor.

Față de acest viitor România se poate găsi în postura de cîștigătoare sau de pierzătoare. În ultima variantă va avea de înfruntat un viitor nebulos, cu tendința de a-si prezerva statul centralizat și de a-si reface legăturile în Est, cu consecințe ușor de imaginat la nivelul relațiilor interetnice interne și nu numai.

Să presupunem acum că România va intra cîndva în UE. Se afirmă astăzi apăsat, aici în Vest, că viitoarea Europă va fi acceașa a regiunilor, și nu a statelor naționale.

Și astfel am ajuns la esența problemei. Vrea România să intre într-o astfel de Europa, cară la momentul presupusului intrării va fi foarte avansată într-o astfel de organizație de tip regional? Dacă da, atunci trebuie musai să-și croiască acest viitor din timp, să se pregătească cu o astfel de organizare, ca o parte esențială a reformei.

Acest viitor odată acceptat, fără granițe și cu deplină libertate de deplasare și stabilire, inclusiv a forței de muncă, ce relevanță mai poate avea limba în care se învăță azi în țară, cu atât mai mult cu cît în Europa actuală engleză este deja obligatorie în școală și mai mult ca sigur va fi limba unificatoare a Europei de mișine, neexcludînd în nici un fel limba maternă a fiecărui?

Înainte de a ne întrebă dacă tot românul este conștient de viitorul pe care-l vor avea el și copiii lui, într-o viitoare Europă, trebuie să ne întrebăm, mai întîi, dacă actuala clasă politică din țară este ea însăși conștientă de acest viitor și dacă chiar și-l dorește. Preștata el după 1989 m-a convins că și conștientă, dar nu și doritoare. Să dorească oare, fără curajul de a mărturisi, cea de-a doua variantă pomenită mai devreme? Atunci se pot explica multe atitudini și acțiuni concrete care pot fi încadrăte cu greu în contextul declarativ pro-european și pro-atlantic al respectivei clase politice.

Un divort între vorbe și fapte care ar putea acoperi și o ipoteză ca de mijloc, la fel de nemărturisită, o „independență” de tip ceaușist. Cei ce își imaginează o cală neutrală între cei doi poli, care se prefigură în viitor în Europa, săint ori naivi, și atunci situația și deplorabilă, ori nu sunt deloc naivi, și atunci situația e de-a dreptă tragică.

Consider că numai organizații civice, neguvernamentale, săint astăzi capabile să

trezească conștiințele. Să fie **Apelul pentru publicarea dosarelor** (22 nr. 38/1998) un început pe cît de vital, pe atât de dramatic prin imensa importanță a subiectului? Începe, în sfîrșit, „epocha referendurilor” promovate de societatea civilă? Ar fi extraordinar! În încheiere, profit de ocazie să vă felicit pentru nr. 450, urînd-vă viață lungă și cît mai mulți cititori. De o revistă ca 22, din ce în ce mai interesantă și mai angajață, va fi nevoie oricînd.

Cu deosebit respect,

Ing. Traian Baicu
Bamberg, Germania, 9 noiembrie

Stimate domnule
Gabriel Andreeșu,

Nu sună nici ungur, nici român; sună evreu. Locuiesc în Israel de peste douăzeci de ani. În acest răstimp am venit în România, ultima oară acum cîteva săptămîni. Urmăresc destul de regulat revista 22, datorită unor prietenii care mi-o trimînăcasă. M-am interesat problema universității maghiare, dispută dintre partizanii și adversarii înființării ei. Pentru că dumneavoastră sunteți unul dintre cei mai serioși partizani ai ideii, dar și unul din reprezentanții GDS, mă adresez dumneavoastră, mai ales că articolul pe care l-ai publicat în nr. 34 mi se pare foarte reprezentativ și el.

Mi se pare straniu faptul că nici dumneavoastră, nici domnul Mark Béla nu dă importanță aspectului *pragmatic* al problemei. Ca fost cadru didactic și ca unul ce trăiește într-o țară cu o puternică minoritate etnică (mă refer la arabii *israelieni*, nu la palestinienii din teritori) acolo problema se pune altfel, mie mi se pare că acesta este poate *cel mai important*. De ce nu vă punete întrebarea: *la ce va folosi unuī tînăr maghiar din România* diploma obținută după 4–6 ani de studii în *limba maghiară*?

Universitatea nu este o școală generală, care oferă *cultură generală și națională* (plus educația elementară și inițierea în metodele de studiu). Ea nu este nici o instituție *pur culturală*, ca teatru, muzeu, nici un producător de mass-media sau de publicații literare sau artistice (artă plastică, muzică, arhitectură). Universitatea realizează cîte ceva din acestea, dar ca produs secundar. Misiunea ei *principală* este pregătirea *profesională*: se presupune că posesorii diplomei universitare este înarmat cel puțin cu *bazele viitoarei sale profesiuni*. Universitatea în limba maghiară va realiza aceste baze – dar în maghiară. Vor ieși de pe bâncile ei profesori, cercetaitori, juristi, medici, jurnaliști, scriitori, artiști formăți și informați în maghiară. Care sunt perspectivele lor în România?

Se dă cazul celor ce vin cu diplome (sau *master-uri*) din străinătate și își găsesc fără probleme loc de muncă. Dar: 1) acești tineri sunt puțini, la urma urmei; 2) ei au deja o pregătire – formativă și informațivă – în românește, cel puțin de liceu, dacă nu și 1–2 ani de facultate sau chiar o diplomă universitară. *Cu un anumit efort*, ei pot să se adapteze. Pentru cei care nu

au o pregătire de bază decât în maghiară, cîmpul de activitate va fi limitat la publicul maghiar. Există, cred, *deocamdată*, spațiu suficient; dar *pînă cînd?* Ce vor face peste 10–20 de ani toți acești absolvenți? Și cît de bine vor putea ei colabora, dialoga cu colegii lor români? Dumneavoastră pareți a nu vedea impedimente în această problemă; eu – după o lungă experiență în Israel – sună mult mai sceptic (...).

Dumneavoastră credeți că *nînfîntarea* universității ar ascuți relațiile dintre români și maghiari. Dar înființarea, nu? Relațiile depend de alte coordonate și în primul rînd de *mentalitate*. Dați-mi voie să povestesc, în legătură cu aceasta, o mică experiență trăită de mine cu cca 15 ani în urmă, în Israel:

Așteptam rîndul la doctor. Alături, o doamnă mai înînără. Auzind, probabil, că vorbesc românește cu soția, ni se adreseză în aceeași limbă. Am intrat în birou. Firesc, am întrebat-o de unde e. „*Din Ungaria, de la Cluj. Am replicat, surprins: „Dar Clujul e în România! Mi-a răspuns: „Dar noi considerăm că e în Ungaria! „Dar ați venit aici cu pașaport românesc! „Da, dar... „N-am mai insistat. Un alt pacient însă ne-interpelat: „De ce oare discuția dumneavoastră despre Ungaria sau România, de vreme ce sunteți evrei și vă aflați în Israel?“ Am tacut...*

Și o altă mică întîmplare, de data asta mai recentă. La Tușnad, în timpul unei vacanțe petrecute în România. Ne oprim la un choio alimentar. Vînzătorul nu vorbește decât ungurește. Neputind să mă întrebui cu el, arunc închidat către soție: „*Lîte-al dracului de vînzător!*“ Deodată, acesta replică: „*Ba du-te dracului tu!*“ într-o foarte corectă limbă română... Comentariile sunt, cum se zice, de prisos. Cu sau fără universitate în maghiară, *mentalitate* sunt cele care trebuie schimbate. Principiile sunt frumoase, domnule Andreeșu, dar ca să le aplici întocmai trebuie să aibă unde și cu cine. Mă îndoiesc că domnii Tökés sau Katona vor fi la fel de înțelepți ca liderul partidului suedezi din Finlanda (...).

Sint destul de în vîrstă, domnule Andreeșu, pentru ca să nu fi cunoscut și realitățile dinainte de 1945. Am cunoscut lupta conționărilor meu în România, „burghese” împotriva lui „numerus clausus” – cînd evreii căutați nu o universitate în limbă lor, ci dreptul și posibilitatea practică de-a învăța în universitățile românești. Am cunoscut bine și situația din timpul dictatului fasciste, cînd am fost alungăți din școli și universități, cu tot cu profesori. Ne-am organizat atunci propriile noastre școli și universități. Dar tot în limba română! Chiar dacă se învăță și ebraica, ca limbă „maternă”, baza era programa analitică a școlilor românești de stat (...).

Dacă se va înființa universitatea maghiară, umila mea părere este că studenții ei vor trebui, indiferent de specialitate, să învețe și limba română (...).

Cu multă stîmă,

A. Flitman

Ierusalim – Iași, 28 august 1998

PREȚURILE ABONAMENTELOR INTERNE

Si în continuare, abonamentele pentru cadre didactice, elevi, studenți, pensionari, făști detinuți politici și veterani de razboi asigură o reducere de 50% fată de prețul de vînzare per exemplar:

- Numai 13.000 lei pe 3 luni, cu ridicare de la redacție
- Numai 17.000 lei pe 3 luni, cu expediere la domiciliu

Acest program este subvenționat de Asociația Est-Liberă

Pentru celelalte categorii de cititori abonamentele sunt, de asemenea, cu reducere :

- 17.000 lei pe 3 luni, cu ridicare de la redacție (35%)
- 21.000 lei pe 3 luni, cu expediere la domiciliu (20%)

MĂRIRILE DE PREȚ NU AFECTEAZĂ ABONAMENTELE DEJA ACHITATE

Cei interesați sunt rugați să achite la sediul redacției (Calea Victoriei 120) sau să expedieze prin mandat poștal sumă corespunzătoare, pe adresa: Revista "22", cont 45103532 BCR Sucursala sector 1, Calea Victoriei 155, Bloc D1, București.

Adeverințele (talon de pensie, adeverințe școlare etc.) valabile un an se expediază pe adresa: Revista "22", Calea Victoriei 120, sector 1, București, cu specificarea pentru Serviciul de Difuzare.

1998

1 - 7 decembrie

ILIE SERBĂNESCU

România la mîna FMI

Intrucit nici unul dintre cele patru acorduri post-decembriste nu a fost dus pînă la capăt de către partea română potrivit angajamentelor asumate, *FMI* nu mai este acum dispus să înceapă nici măcar negocieri pînă cînd *Guvernul* nu doar își declară determinarea de a face și drege, dar își probează prin măsuri concrete și capacitatea de a face ceea ce declară. Așa că *FMI* așteaptă să vadă mai întîi ceea ce va întreprinde practic guvernul Radu Vasile pînă în ianuarie anul viitor, și abia apoi va decide dacă pornește, sau nu, discuții punctuale cu acesta. *FMI* știe că România, mai mult decît oricînd altădată în trecut, este acum la mîna sa. Evident, nu pentru bani pe care i-ar putea primi, ci pentru gîrul internațional pe care un acord cu *FMI* îl poate oferi României, ca singură contrapondere în momentul de față, după ce credibilitatea internațională i-a ajuns la pămînt.

Cum România a ajuns într-atî de strict la mîna *FMI*? Totul depinde din agravarea fără precedent a deficitului din plătîile externe, ce ar putea depăși 3 miliarde dolari în acest an. Iar în plătîile externe nu este loc de intors. Găsești finanțare externă, poți trăi în continuare cu deficit, deci peste plapuma proprie! Nu găsești, trebuie să strîngi cureaua intern! Și o stringe a curelei intern cu echivalentul a 3 miliard de dolari reprezentă acum reducerea cheltuielilor în economie cam cu peste o treime din bugetul național pe anul în curs. Vrei să eviți această cădere, singura soluție este totuși finanțarea externă, blocată însă în momentul de față. Iar semnalul de deblocare este în mîna *FMI*. Și iată de ce.

FMI cere României să renunțe la suprataxa pe importuri, probabil pentru că n-o consideră în spiritul economiei de piață, deși, la ananghie, economii de piață de calibru – de la marea Americă la Marea Britanie – au apelat la această măsură

exceptională. *FMI* aplică însă cam des proverbul latin „*Quod licet Iovi non licet bovi!*“: Ce îl este permis lui Jupiter nu-i este permis boului! Fapt este că, astfel, *FMI* inchide României canalul comercial de reducere urgentă – mai mult deficit necesar – a deficitului comercial extern.

Ca urmare, României nu-i rămîne decît să apeleze la credite externe spre a-și finanța deficitul. Dar nu! Vine agenția de rating *Standard & Poor's* și, aproape în afara regulilor jocului, penalizează România din punctul de vedere al riscului de țară,

dar nu pentru trecut, ci pentru viitor! Nu pentru că n-a făcut cînd trebuia reformele indispensabile, nu pentru că, din cauza aceasta, a ajuns într-o situație gravă, inclusiv și poate înainte de toate din punct de vedere al deficitului comercial extern, ci pentru că anul viitor ar putea ajunge în incetare de plătî, în situația unei prezentive imposibilități de a onora virful de sarcină în rambursarea datoriei externe.

Tinînd cont că retrogradarea din punctul de vedere al riscului de țară antrenă scumpirea prohibitive, dacă nu chiar interzicerea, accesului pe piețele internaționale de capital, însemnă că României, penalizată pentru ceea ce i se va întîmpla, i se taie și posibilitatea de a recurge la credite externe pentru a ieși din corzi, fiind de fapt impinsă să intre în incetare de plătî. Pe deplin semnificativ în acest sens este că România a fost plasată în clasa C, de risc major, în ce privește împrumuturile pe termen scurt, ceea ce exclude practic recurgerea la această uzelă modalitate de a amîna scadîntă în așteptarea efectelor unor măsuri de redresare. Și la fel, din partea *Moody's*, altă principală agenție de rating, în ce privește emisiunile de obligațiuni, ceea ce practice scoate România de pe piețele internaționale de capital.

Cu alte cuvinte, României îi sunt închise iesările din clenci atât în plan comercial, cât și în planul finanțării externe, fiind constrînsă să rămînă exclusă la mîna *FMI*. Și asta nenorocire n-ar fi!

Problema este doar ce rețetă va prescrie *FMI* României, pentru că România va trebui să-urmeze. Nu știm deocamdată ce anume cere cu precizie *FMI*. Dar din ce știm, terapia prescrisă de *FMI* este doar pe jumătate cea adevarată și adaptată situației actuale a economiei românești. Oprirea activității unor întreprinderi de stat, responsabile de o parte semnificativă din pierderile din economie, reprezintă fără îndoială o condiție indispensabilă a reformei, iar amînarea oricarei relaxări fiscale, periclitantă pentru buget, constituie o cerință imperativă a momentului actual. Dar cererea de creștere a impozitelor se potrivește ca nuca în perete. Pentru că o creștere de impozite, afectind doar sectorul performant al economiei, care își plătește impozitele, și nu pe cel neperformant, care oricum nu-și plătește impozitele, nu numai că nu va ajuta să se evite un al treilea an de recensiuină, după cum susține *FMI*, dar, dimpotrivă, va impinge economia reală într-un și mai pronunțat declin.

UE așteaptă acordul cu *FMI*

Pe 24 noiembrie la sediul Delegației Comisiei Europene a avut loc conferința de presă cu tema *Democrația în România*, susținută de Fokion Fotiadis, șeful Delegației Comisiei Europene în România.

Pentru țara noastră, UE are în vedere, în viitor, acordarea unui ajutor macroeconomic. El nu va putea fi totuși derulat decît după ce guvernul român va fi semnat un acord cu *FMI*. În acest scop, între 16 și 17 decembrie la București se va afla o delegație a UE care va avea discuții cu reprezentanții ai *Băncii Naționale*, ai Ministerului de Finanțe și ai FPS. Delegația va avea o întrevedere și cu primul ministru. Fokion Fotiadis a anunțat cu acest prilej semnarea, în cadrul Programului Phare 1998, a unor contracte privind finanțarea a 74 de proiecte pentru sprijinirea democrației, a serviciilor sociale și a dezvoltării locale. Proiectele vor fi derulate de organizații neguvernamentale și însuimează o finanțare de 681.000 ECU, în domeniile: educație civică, accesul la informație, relații între poliție și societatea civilă, coa-

bitarea interetnică, specializare juristică, monitorizarea presei și servicii medicale de bază în locurile greu accesibile din țară.

În Raportul Anual pe 1998, Comisia Europeană apreciază că România îndeplinește criteriile politice în vederea aderării la UE, iar „societatea civilă a contribuit la acest progres“, motiv pentru care UE își va menține sprijinul acordat acestui segment al societății românești – a precizat Fokion Fotiadis. Uniunea Europeană ajută direct ONG-urile prin programele: *Democracy* (proiecte în domeniul dezvoltării democratice), *Lien* (serviciile sociale) și *Partnership* (proiectele de dezvoltare locală). Fokion Fotiadis a spus însă că nu au fost prezentate destule proiecte bune pentru ca România să beneficieze de întregul buget (1.000.000 ECU) pe care UE este dispusă să-l aloce. Bugetul rămas (pînă la 1 milion ECU) va fi alocat printre nouă rundă de selecție, ce va fi lansată la începutul anului viitor.

Alice Taudor

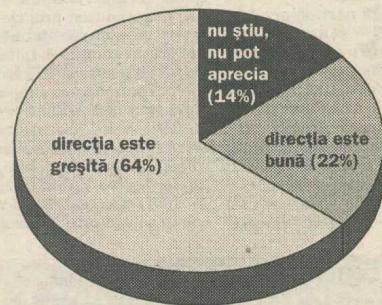

Raportul anual BERD

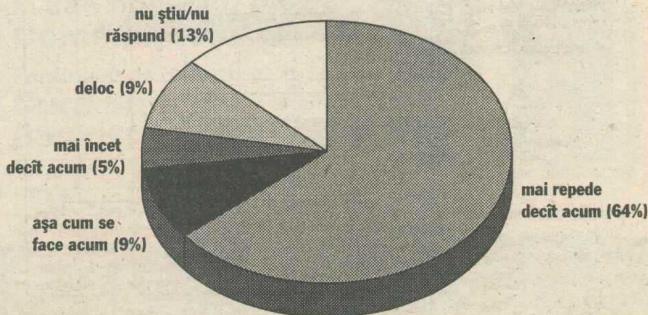
Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare (BERD) a dat publicitatea pe 23 noiembrie 1998 raportul anual asupra tranziției în 26 de țări. România se situează alături de Rusia și Ucraina, în rîndul țărilor cu cele mai mari probleme în stabilitatea economică. BERD subliniază „vulnerabilitatea“ mai multor țări, printre care și România, datorită absenței reformelor instituționale care să însoțească liberalizarea economică. BERD avertizează, de asemenea, asupra impactului negativ al crizei economico-financiare ruse asupra estului european. (R.P.)

Sondajele reproduce în revistă apartin studiului „Resurse socio-umane ale reformei“ (noiembrie 1998), realizat de Metro Media Transilvania, la cererea Fundației pentru o Societate Deschisă.

Credeti că în țara noastră lucrurile merg într-o direcție bună sau într-o direcție greșită?

Cît de repede sau de încet ar trebui să se facă privatizarea?

SERBAN ORESCU

Scindarea PNȚCD

intrarea Alianței Civice în politică – soluția pentru relansarea reformei

Cu două săptămâni în urmă m-am ocupat de rolul fostului ministru al Privatizării, domnul Sorin Dimitriu, în derularea lento a reformei la noi în țară. Recent au apărut, dintr-o surse demnă de crezare, noi informații privind *rolul întîrziator al președintelui Constantinescu*. Se stie pînă acum că președintele și premierul de atunci, domnul Victor Ciorbea, întîrziasează inchiderea întreprinderilor lucrînd în pierdere în prima jumătate a anului '97 de teamă că eventuale manifestări de protest ale salariailor ar fi putut afecta negativ imaginea țării la *Conferința de la Madrid* din vara '97, care examina între altele și candidatura României. Rămînează desigur întrebarea: de ce au întîrziat reformele și după Madrid, ceea ce a dus, după cum se știe, la marea ofensivă a PD împotriva guvernului Ciorbea și răsturnarea acestuia în primăvara '98. Ne-am fi aşteptat ca domnul Ciorbea să spună mai multe asupra desfășurărilor întîrziilor reformei, după ce domnia sa-n-a mai fost prim-ministrul – ceea ce nu s-a întâmplat. Într-un articol din revista 22 cu nr. 46, domnul Ilie Șerbănescu, fost ministru al Reformei citea luni în guvernul Ciorbea explică... Fostul premier, domnul Ciorbea (scris domnul Șerbănescu), a fost „*tinut în*

șah de indecizia țărănișilor și mai ales imobilizat de a întreprinde ceva de interesele de imagine ale președintelui Constantinescu”. Mai clar nici nu se poate. Reforma a fost amînată pentru ca domnul Constantinescu să aibă mai multe șanse să fie reales președinte...

Domnul Ciorbea intenționează să joace și în viitor un rol important în politica românească, conduce și are oportunitatea de a deveni „*sacul de box al versatilor PD-iști*”, cum se exprima deunăzi domnul Șerbănescu, și aparent (spunem noi!) „*vinovatul principal al întîrzierii reformei*”...

A frînat președintele Constantinescu – ale căruia strinse relații cu domnul Ion Diaconescu sunt cunoscute – și PNȚCD-ul, sub raportul reformelor, Convenția Democrată? Încă o întrebare își așteaptă răspunsul...

Asemenea întrebări devin teribil de actuale în momentul de față, cind se pune problema unei identități politice noi, mai corespunzătoare modernității, și a unei noi conduceri pentru PNȚCD. De ce este

vorbă? O fracțiune deloc negligabilă din PNȚCD, condusă tocmai de domnul Ciorbea, se va alătura probabil Alianței Civice într-o încercare de a prezenta la viitoarele alegeri fie un alt PNȚCD, delimitându-se de vechea gardă și de aripa Radu Vasile, fie de a constitui (ceea ce duce cam la același rezultat), un nou partid de centru-dreapta.

Declarația Comitetului Director Național al Alianței Civice de sămbătă, 21 noiembrie, deschide pentru prima oară perspectiva unei atari evoluții. Ea anunță că Alianța va căuta „noi mijloace în ecuația politică atât de descurajantă, adoptînd la momentul potrivit soluțile pe care le impune realitatea”. Există o singură explicație pentru acest limbaj aparent sibilian! Am aflat de altfel din cercurile Alianței că numeroase organizații județene cer transformarea în partid ca soluție decurgînd logic din cricile aduse actualului regim. Aceasta, mai ales, pentru cazul că PNȚCD se dovedește imposibil de reformat. Este ceea ce au arătat lucrările simpozionului de la Satu Mare, consacrat regăsirii identității politice a partidului.

În mod evident, un nou partid pe nucleul Alianței Civice, întărît cu așa-numita aripă Ciorbea din PNȚCD, înseamnă o scizie – scizie pe care domnul Ion Diaconescu caută să o evite cu orice preț, atacînd nu cauzele ei profunde, cit simptomele. Prețul evitării acestei scizii este un iminent eșec la viitoarele alegeri – mai riscant, deci, este scizie însăși.

Și nu este oare Alianța Civica singura formăție – chiar dacă nu declarat politică pînă acum – de care cei ce au votat schimbarea pot fi satisfăcuți?

Concluziile trebuie trase fără obișnuitele tergiversări! Acum!

(Text transmis la radio Europa Liberă)

Pentru un congres extraordinar al PNȚCD

Să se sustină convocarea Congresului extraordinar al PNȚCD. Scrisoarea apare ca o completare a Declarației Apel făcute pe 21 noiembrie la Satu Mare în cadrul unui seminar organizat de Clubul creștin-democrat și Fundația Adenauer. Ea poate fi citită și ca reacție la declarațiile președintelui partidului, Ion Diaconescu, care afirmase după seminarul de la Satu Mare că, pentru limpezirea apelor în guvernul Ciorbea explică... Fostul premier, domnul Ciorbea (scris domnul Șerbănescu), a fost „*tinut în*

și astăzi de actualitate: „1) *Ruptura totală și definitivă de regimul comunist, de mentalitatea și practicile sale.* 2) *Refacerea statului de drept.* 3) *Realizarea premiselor absolut necesare funcționării economiei de piață.* 4) *Descentralizarea administrativă și aplicarea subsidiarității statului”.*

La începutul guvernării Ciorbea, se mai spune în scrisoare, există un program coerent de reforme, însă el nu s-a putut realiza din cauza opozitiei Partidului Democrat și chiar a unor persoane din CDR. Guvernul Radu Vasile, format pe baza unui vot al Comitetului de Conducere al PNȚCD, din 1 aprilie 1998, nu a îndeplinit nici el obiectivele minime impuse de acest comitet: reforma morală, retrocedarea proprietăților funciare, retrocedarea imobilelor preluate de statul comunist (modificarea Legii 112/1995) și oprirea sectorului privat etc. „Toate aceste stagnări și nerealizări, mai ales privind reforma morală, a proprietății, a justiției, a serviciilor secrete și reforma administrației publice, alături de neînțepătirea reformelor necesare pînă în 1996 au împins țara în criza generală actuală”, se spune în continuare. Cauzele nerezolvării

promisiunilor electorale sunt și ele prezentate, prima dintre ele fiind „*lipsa de loialitate, duplicitatea și lipsa bunelor intenții ale partenerilor de coalitie și în primul rînd a PD față de PNȚCD, de reformă și de țară*”. Potrivit scrisorii deschise, PD nu a urmărit reforma, ci următoarele obiective: A) menținerea Puterii reale (...) prin structurile roșii (clientii săi, foști nomenclaturi, securiști și privilegiați) infiltrate în toate instituțiile și la toate nivelurile, inclusiv servicii secrete și ambasade”; B) apărarea intereselor de grup ale clientele sale; C) compromiterea PNȚCD. Împotriva PNȚCD există un complot foarte bine pus la punct de aceste structuri care nu doresc o schimbare a lucrurilor în țara noastră – se spune în continuare. Ca urmare, viitorul nu poate fi decît sumbru: pe zi ce trece criza politică morală și economică se va adînci, PNȚCD va fi definitiv compromis, iar corupția se va generaliza. Toate acestea vor duce la anularea sanselor României de a se integra în familia țărilor europene.

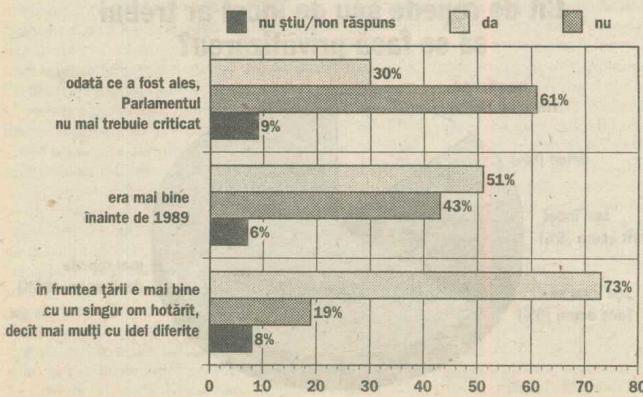
Avînd în vedere grava situație a țării și partidului, semnatarii scrisorii cer convocarea unui congres extraordinar al PNȚCD care să hotărască:

1) „*Modificarea statutului PNȚCD pentru a consacra un profund democratism intern, o amplă descentralizare și cooptarea în toate structurile sale centrale și locale a persoanelor competente și a tineretului*”. 2) „*Schimbarea strategiei și tactică partidului inclusiv în relație cu aliații și partenerii*”. 3) „*Apărarea identității partidului, a tradiției, idealurilor...*” pe care partidul le-a promovat în decursul existenței sale. 4) „*Revigorarea CDR prin refacerea structurilor ei de analiză și de comunicare (...) motivarea Alianței Civice să revină în CDR*”. 5) „*Evaluarea necesității și a rămînerii partidului în actuala coaliție...*”. 6) „*Stabilirea unui program și a unei strategii precise anticriză, de perspective*”.

Scrisoarea se încheie cu un apel la solidaritate adresat membrilor PNȚCD, care să chemăți să sprijine prin semnatura proprie cererile formulate în scrisoare. Congresul extraordinar își propune lămurirea acestor chestiuni și nu urmărește schimbarea conducerii partidului, a precizat după publicarea scrisorii vicepreședintele PNȚCD, Victor Ciorbea.

Iulian Anghel

Sînteți de acord sau nu cu următoarele afirmații?

NOUTĂȚI ÎN LIBRĂRII

HUMANITAS Cartea care dă învăț

În seria Memoriu / Jurnale / Convorbiri

MIRCEA HANDOCĂ
Convorbiri cu și despre
Mircea Eliade

ZAHARIA SĂNGEORZAN
Monahul de la Rohia
N. STEINHARDT
Răspunde la 325 de întrebări

În serie de eseistică

OCTAVIO PAZ
Dubla flacără.
Dragoste și erotism

THOMAS DINE, președinte al postului *Radio Europa Liberă și Libertatea*

Aștept să lucrez cu România și în anul 2010

V-ați ocupat îndeaproape de situația din Europa de Est și în particular de România. Cîitorii revistei noastre ar fi interesați de o analiză a dumneavoastră a situației din România.

România este o țară foarte importantă pentru Europa de Est și totul pornește de aici. Este plasată central, are o populație numeroasă, care nu vrea să repetă greșelile trecutului, o conducere care privește către Vest, situată de partea progresului. România este o societate în tranziție dinspre o societate închisă către o societate deschisă, proces foarte greu, dureros, cu doi pași înainte și unul înapoi și, cîteodată, doi înapoi și unul înainte. Dar înceț, încet, România își face drum prin tranziție. Și aici programul de reformă, alături de președintelui, cît și al Guvernului, sînt importante pentru România, pentru relația ei cu străinătatea.

Radio Europa Liberă consideră România un loc minunat pentru emisiile ei. Sînt multe de stîri de acoperit, iar oamenii sînt conștienți de importanța curgerii liberă a informației, dispusă să primească acest flux informațional.

Totuși, în ultimul an, în evoluția economică s-a mers destul de incet.

Este un articol în *Financial Times* privind acest fapt. În *Raportul anual al BERD* privind tranziția, România apare pe o poziție mai proastă decît înainte. Pe de altă parte, România a cîștigat pe plan politic și democratic. În Statele Unite (și vorbesc acum ca american), dorim ca România să reușească și ajutăm și noi (cum putem), dar, dacă România va reușii sau nu în următoarele decenii să se îndepărteze de societatea închisă, depinde numai și numai de români.

Winston Churchill spunea că trebuie să ne lăsăm după de „valul istoriei” și președintele Constantinescu susține același lucru, că România să fie în pas cu istoria. Viziunea lui în ceea ce privește dezvoltarea societății civile românești este foarte progresistă. Viziunea lui asupra pietelor deschise trebuie să conducă România acelăși viitor în care va exista o prosperitate individuală și, implicit, o prosperitate națională.

România va avea un viitor bazat pe ceea ce se face la nivel individual, mai mult decît ceea ce se face la nivel național. Guvernul trebuie să ia deciziile politice, dar indivizii din societate trebuie să-și folosească inteligență, inițiativa și creativitatea pentru a face acest viitor posibil în România. În legătură cu implicarea mea în România în ultimii cinci ani și jumătate, am încercat să fac aceeași pașă în tranziție, să schimb mentalitatea privind faptul că nu mai trebuie să depindem de stat, ci de atitudinea fiecărui individ. Există o notă de individualism în societatea românească și asta face farmecul acestor

societăți, dar individul trebuie să se îndrepte mai mult spre o atitudine care să afirmă: „creez un viitor pentru mine și familia mea și voi găsi alii indivizi care cred în aceleași valori. Împreună vom forma societatea astfel încît să putem clădi o Românie mai bună”. Este ușor? Nu. Este un proces de scură durată? Nu. Dimpotrivă. Este un proces de foarte lungă durată. Dar priviți unde vă aflați! Cu nouă ani în urmă, cu sase sau trei și unde vă veți afla trei ani de acum înainte sau în anul 2010. Iar eu abia aştepț să lucrez cu România, chiar și în anul 2010. Sînt optimist privind spre viitorul României. Dar, de asemenea, admit faptul că există niște realități care trebuie schimbată.

Ieri am aflat de la primul-ministrul că va continua procesul privatizării, ceea ce este absolut esențial. Atât timp cît statul își menține proprietățile, realizările vor fi mai mult negative decît pozitive. Atât timp cît Guvernul păstrează proprietatea asupra realizărilor trecute, acest lucru este încă greu realizabil. Cel mai bun exemplu în acest sens este Polonia, care are în prezent o economie infloritoare. Guvernul a încurajat creșterea economică și a predat puterea de decizii indivizilor și nu a păstrat-o în mijlocul statului. România trebuie să se asocieze cu Ungaria, cu Slovacia, cu Republica Cehă, cu Polonia și cu Bulgaria. Împreună, aceste șase țări vor construi viitorul Europei Centrale și de Est.

Cum vedeti rolul postului dumneavoastră de radio în anii următori?

Într-o țară ca România deja aveți presă liberă, există libertate de asociere și libertatea cuvintului. Dar vrem să ne asigurăm că o varietate mare de idei și informații

circulă liber prin societate. Deci, misiunea *Européi Libere* este să ia parte la construirea democrației românești, să facă parte din peisajul mediatic românesc. Cu cît se dezbată mai mult într-o societate ca cea românească, cu atît este mai bine.

Un alt lucru pe care îl facem, în Praga, nu aici în România, este să aducem jurnaliști promițători, tineri, în stagii de 4-5 săptămâni și să-i învățăm la standardele profesionale înalte care există în lume. În ultimii ani, acești oameni s-au întors în societățile lor și au devenit figura prominentă. Doresc deci ca în secolul următor *Radio Europa Liberă* să fie un post care asigură pregătire profesională.

În același timp, vrem să ne dezvoltăm rolul și prin Internet. Avem o pagină cu o rețea de jurnaliști puternici, pentru că din ce în ce mai mulți oameni doresc să se informeze. Cînd am început, acum 15 luni, aveam 500 de utilizatori, iar acum sînt 5,5 milioane. Cel mai solicitat segment privește transmisurile noastre despre Rusia. Cu cît criza financiară din Rusia este mai puternică, cu atît mai mulți cititori sunt interesați în ce transmitem noi și, de asemenea, cei care urmăresc dezvoltarea Rusiei, mediul de afaceri rusesc din străinătate.

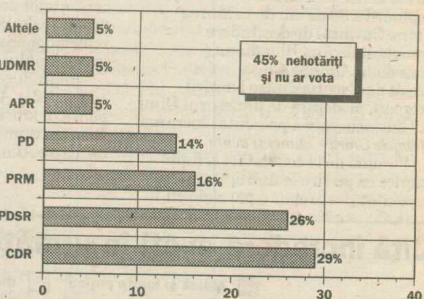
Care sunt planurile dumneavoastră în ce privește creșterea audienței postului în România?

În timpul războiului rece, *Radio Europa Liberă* emite exclusiv pe unde scurte, în întreaga fostă Uniune Sovietică și în țările est-europene. Acum se ascultă din ce în ce mai puțin pe unde scurte și tot mai mult pe AM și FM. Așa că transmitem și noi din ce în ce mai puțin pe unde scurte și căutăm să ne afiliem, să formăm parteneriate cu radiourile de stat și particulare. În România nu am făcut asta cu la fel de multă eficiență ca în alte țări. Așa că în următorul an o să ne vedea căutând cu asiduitate să intemeiem un nou parteneriat, noi relații cu difuzoare de radio și cu posturi de radio. În această cărătorie, în ultimele trei zile am discutat cu o serie de proprietari ai unor posturi de radio, precum și cu oficialități. Cred că viitorul nostru se va schimba în următoarele 12 luni, cînd ne vom afilia cu o serie de radiouri din țară.

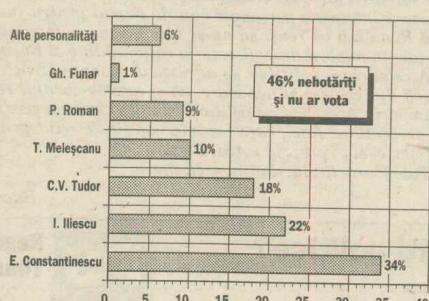
Aveți deja în vedere un post de radio anume?

Nu, dar urmărez să ne asociem cu posturi particulare din București și din țară, cu rețele private de radio. Și, poate, în cele din urmă, vom realiza cîteva programe cu *Radio România*, dar aceasta într-un viitor îndepărtat. Vreau să vă garantez însă că ne vom implica în România, în următoarele 12 luni, mult mai mult.

Interviu realizat de Raluca Mărculescu

Dacă dumina
viitoare ar avea
loc alegeri
pentru
președinte,
pe cine
ați vota?

PS
pe scurt

Ministrul Agriculturii – înlocuit

Vineri, 27 noiembrie, Dinu Gavrilă a fost revocat din funcția de ministru al Agriculturii și în locul său a fost numit Ioan Mureșan, fostul ministru al Reformei – minister care urmează să fie restructurat. Motivul pentru care ministrul Agriculturii a fost înlocuit, spune premierul Radu Vasile, l-a constituit înțîrzirea înregistrată în derularea programului *ASAL*. (R.P.)

Avansări în grad

Cu prilejul Zilei Naționale a României, președintele Emil Constantinescu a semnat, la propunerea ministrului Apărării Naționale, Victor Babuic, mai multe decrete de avansare în grad a unor ofițeri superiori din *MapN*. Printre avansata se numără Gheorghe Bucse, șeful *Statului Major al Aviației și Apărării Antiaeriene* (devenit din general de flotilă aeriänă general de divizia aeriänă) și Traian Atanasiu, șeful *Statului Major al Marinei Militare* (devenit din contraamiral viceamiral). Generalul Gheorghe Bucse este implicat în scandalul „Tigarea II”, iar contraamiralul Atanasiu în scandalul legal de reparare navei-amiral a flotei românești, distrugătorul „Mărășești”. (R.P.)

Președintele la Bruxelles

Președintele Constantinescu, însoțit de ministrul Apărării Naționale, Victor Babuic, și de ministrul de Externe, Andrei Pleșu, a fost prezent pe 25 noiembrie, la Bruxelles, la o nouă rundă de dialog individual intensificat („16+1”) România-NATO. Emil Constantinescu a avut o întrevedere în cadrul restrîns cu Javier Solana, secretarul general al NATO, iar la reuniunea oficială, șeful statului român a prezentat stadiul României raportat la criteriile de aderare impuse de Alianța Nord-Atlantică. (R.P.)

POLIROM

NOUTĂȚI
decembrie '98

Honoré de Balzac

Proscrisii
și alte povestiri din
Comedia umană

Ferdinand de Saussure

Curs de
lingvistică generală

In pregătire:

Iosif Sava
Elisabeta Stănculescu
Claudette Lafaye

Claviaturile timpului (Jurnal)
Sociologia educației familiale
Sociologia organizațiilor

Comenzi la: CP 266, 6600, Iași, Tel. & Fax: (032)214100; (032)214111; (032)217440
București, Bd. I.C. Brătianu nr. 6, et. 7, Tel.: (01)318978
Brasov, str. Toamnei nr. 7, bl. 4, Tel. & Fax: (068)150318
E-mail: polirom@mail.dnts.ro

1 decembrie 1918

80 de ani de la Unire

Procesul de constituire a statului național român întregit, început în 1859 prin unirea Moldovei cu Muntenia, s-a finalizat în mod simbolic la 1 Decembrie 1918.

La 27 martie 1918, *Sfatul Țării* aproba la Chișinău rezoluția de unire a Basarabiei cu Regatul „în conformitate cu dreptul istoric și dreptul etnic și cu principiul că popoarele trebuie să-și hotărască propria soartă”. Cîteva luni mai tîrziu, la 27 octombrie, se alcătuia la Cernăuți o Adunare Constituentă, care a hotărât formarea unui *Consiliu Național*, menit să pregătească unirea Bucovinei cu România. Congresul românesc întrunit la 28 noiembrie 1918 la convocarea *Consiliului* a votat în unanimitate pentru unire. La 1 Decembrie 1918, Partidul Național din Transilvania a convocat la Alba Iulia Marea Adunare Națională. Cu o participare de circa 100.000 de delegați, veniți din toate culturile Transilvaniei, aceasta a aprobat cu o majoritate zdrobitoare unirea cu România.

România Mare a luat ființă cu repeziciune. Demersurile diplomatice care au urmat, inițiate în vederea recunoașterii internaționale a nouului stat, au reușit eforturi imense din partea autorilor Marii Uniri. Ele auveau însă o finalitate: dezvoltarea și intrarea pe usă din față a Europei.

Pentru fiecare cetățean al României anului 1998, comparația cu România Mare a anului 1918 nu mai este de mult o sursă de mândrie sau de bucurie, ci una de amărăciune și jenă la gindul că, după 80 de ani, nu mai avem nici măcar acelle certitudini pe care Brătianu și Maniu le păziseră atunci: speranță și încredere. Așadar, nu de „pînă și circ” ar trebui să se agafe în această zi români, ci de o analiză lucidă și pătrunzătoare a ultimelor nouă ani.

In această idee și stare de spirit s-a desfășurat și manifestarea organizată duminică, 29 noiembrie, de Alianța Civică la Ateneul Român, cu prilejul împlinirii a 80 de ani de la Marea Unire. Cuvîntul de deschidere, pronuntat de Ana Blandiana, președintă a Alianței Civice, a fost urmat de discuția dintre istoricii prezenti, moderată de profesorul Dinu C. Giurescu, care a prezentat lucrarea *Mesajele Unirii – atunci și acum*.

Pornind de la constatarea și faptele istorice cu privire la unire, textul prezentat și-a propus o paralelă cu

realitatea României de tranziție, de a cărei stare dezastruoasă se fac vinovate absolut toate partidele care s-au perindat la guvernare din 1990 începînd. Rememorarea momentului 1918 și replasarea lui în contextul actual relevă o imagine răsturnată: dacă, acum 80 de ani, țara cunoștea o criză deopotrivă de severă, diferența esențială este aceea a direcției adoptate. Atunci, statul se consolida încet, dar sigur. Astăzi, el se prăbușește, poate la fel de sigur, dar mult mai rapid. Concluziile acestei comunicări au fost întîrziate în final de Serban Rădulescu-Zones care a analizat, urmărind aproximativ aceeași schemă în oglindă, modalitățile de promovare a interesului național pe plan extern.

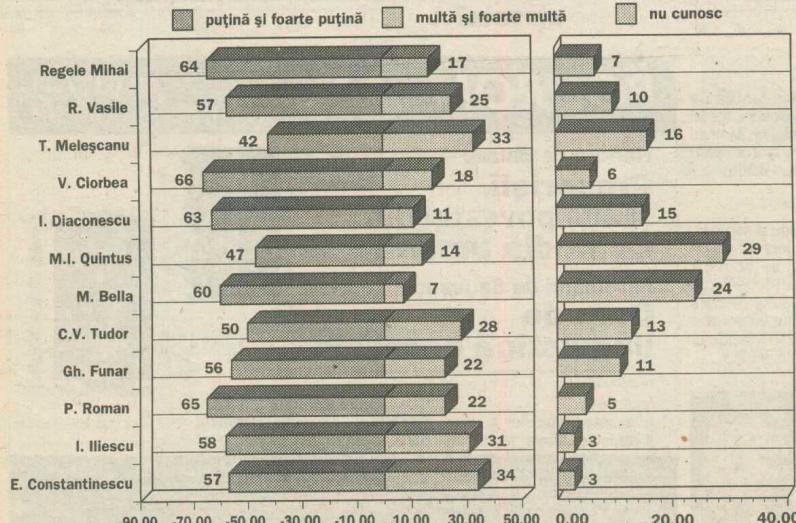
Manifestarea s-a încheiat cu citirea unui Apel către clasa politică, anunțat, de altfel, în esență, de concluziile vorbitořilor. Apelul a fost redactat în mod simbolic în nouă puncte, tot atîțea cîte cuprindea *Proclamația de la Alba Iulia* (în care erau atîțea astăzi probleme agrară, cît și cea a votului universal). În cîteva enumerate problemele României. Iată, în rezumat, ideile fixate în cele 9 puncte ale *Apelului*:

- 1) De criza economică și socială a țării se fac vinovate, într-o măsură mai mare sau mai mică, toate partidele succedute din 1990 la guvernare.
- 2) *Constituția* trebuie să contină precizarea unui statut clar al proprietății – garantarea, și nu numai ocrotirea ei.
- 3) Reglementarea problemei agriculturii, prin rectificarea *Legii fondului funciar*.
- 4) Reforma administrației publice locale.
- 5) Eradicarea corupției, prin elaborarea, de către *Parlament*, a unui set de legi care să prevadă pedepse drastice în cazurile de corupție.
- 6) Introducerea votului uninominat, ca garanție a exercitării controlului alegătorilor asupra aleșilor.
- 7) Respectarea și reglementarea drepturilor minorităților.
- 8) Elucidarea misterelor revoluției și mineriadelor, precum și anularea sentințelor date în procesele politice dinainte de 1989.
- 9) Realizarea unei reforme morale, fără de care reforma în ansamblu ei nu se poate înfăptui.

Reproducem introducerea și concluziile *Apelului către clasa politică*, lansat în sala Atheneului Român, duminică 29 noiembrie 1998 de către Alianța Civică.

Raluca Mărăculescu

Cîtă încredere aveți în următoarele personalități politice?

Apel către clasa politică

„Momentul Unirii din 1918 a fost punctul cel mai de sus pe care destinul istoric al românilor l-a atins, cel mai greu examen în fața căruia am fost pus în vredă și pe care, printre un imens efort de încordare a tuturor forțelor sociale și politice, am reușit să-l trecem cu strălucire. Uriașul entuziasm popular și-a găsit sprijin în autoritatea Coroanei și a puterilor Statului, în inteligență și patriotismul politicienilor, în spiritul de inițiativă al clasei mijlocii și ai investitorilor străini, încit în scurt timp – dar în păcate pentru scurt timp – România a devenit o democrație de tip occidental și un stat de drept cu o economie prosperă.

Ca și în 1918, istoria Europei, și chiar și lumii, se reașază azi din temelii, încit, asemenea tuturor popoarelor din jurul nostru, sătem din nou în față unui examen pe care, dacă nu-l vom trece acum, nu știm cînd și dacă ni se va mai oferi prilejul să-l trecem.

Aniversarea Marii Unirii din 1918 ne obligă să facem analizele necesare, evaluanțind stadiul în care ne aflăm azi, comparativ cu idealurile enunțate în nouă puncte ale Declarației Unirii de la Alba Iulia. Atunci, în lumea de război, de tratativă și hotărîri cruciale, iar mai tîrziu, în anii României interbelice, marii bărbăti ai țării au reușit miracolul de a se supune voinei popule și de a o înfăptui. Ce ne-a împiedicat pe noi, generația ieșită din comunism prin sacrificiul tinerilor din Decembrie, să fructificăm, în condiții poate mai puțin grele de atunci, sănătățea libertății?

Este foarte tîrziu, dar încă nu prea tîrziu.

În acest moment solemn, de aniversare a unei apoteoze pe care am fost în stare să o construim în condiții incredibile de grele în urmă cu opt decenii; în acest moment determinant pentru tot ce ni se va întîmpla multe decenii de acum înainte, Alianța Civică vine în fața dumneavoastră, pentru a-și prezenta analiza, concluziile și soluțiile.”

(...)

„Aceste adevăruri nu sunt noi. Îmensusul procentaj al absenteiștilor din sondajele de opinie spune, dimpotrivă, că toată lumea le știe, dar puțini mai speră ca ele să devină realitate. Toată lumea, cu excepția clasei politice, a celerora de datacă carora însă transformarea principiilor în fapte. De ce?

De ce, într-o țară bogată, am ajuns săraci? De ce, într-o țară a inteligențelor native, am ajuns să fim dominați de prostie, ghecherie și impostură? De ce elitele tinere ne părăsesc, negăsindu-și locul într-o țară care are atîțea nevoie de ele? De ce statul a fost prădat și slăbit sub pretextul privatizării? De ce clasa de mijloc, care este temeiul oricărei societăți democratice, este strivită de concurența economiei subterane? De ce în loc de fapte este preferat vacarmul politic, în fața căruia competențele se retrag, iar munca onestă se simte umilită și renunță? Atîțea întrebări cărora trebuie să le răspundă clase noastre politice.

De clasa politică, periculos de ruptă de interesele populației, mai depinde încă salvarea țării. De redresarea ei și de felul în care ea va fi în stare să-și depășească interesele personale sau de partid pentru interesul național depinde dacă România va reuși să nu-și rateze sansele integrării economice, politice și militare în nucleul de civilizație și raționalitate al Europei.

Acesti clase politice i se adresează Alianța Civică azi, cerîndu-i să se trezească din egoism și nepăsare, să-și asume curajul responsabilității și riscul schimbării. Acestei clase politice, Alianța Civică îi cere să-și asume cele 9 puncte ale prezentului Apel, care rezumă condițiile reintegrării noastre nu numai în Europa, ci și în propria noastră istorie.

Este foarte tîrziu, dar nu prea tîrziu.”

București, 29 noiembrie 1998

Regele Mihai la Timișoara

Cu ocazia împlinirii a 80 de ani de la Marea Unire, MS Regele Mihai I a venit vineri, 27 noiembrie, pentru a participa la dezvelirea bustului Regelui Ferdinand I din Piața Victoriei, opera sculptorului Petru Jecă. Regele a fost însoțit de Regina Ana, Principesa Margareta și Radu Duda. Familia Regală a participat duminică la un concert simfonic în sala Teatrului Național din Timișoara. (R.P.)

Greva opozitiei

Începînd cu data de 19 noiembrie opozitia parlamentară (PDSR, PUNR, PRM) se află în grevă parlamentară. Partidele respective au refuzat și invitația președintelui Emil Constantinescu de a discuta la Palatul Cotroceni problema integrării în NATO.

Refuzul opozitiei de a mai participa la ședințele Camerei și ale Senatului s-a datorat faptului că moțiunea Statul de drept înaintată la Senat nu a fost pusă în discuție din motive formale.

pe scur

E. Constantinescu

1998

1 - 7 decembrie

NICOLAE FILIPESCU

Confruntarea cu trecutul comunist

În acum, în România, s-au făcut doar eforturi fizice pentru o abordare deschisă a metodelor abuzive de control și opresiune ale sistemului comunist și a consecințelor nefaste ale dictaturii comuniste asupra populației.

Unii susțin, încorrect, că un proces al comunismului nu ar servi democrația și că ar conduce doar la inutilă învârbișari, tensiuni și suspiciuni. În realitate, abordarea frontală a trecutului totalitar este esențială pentru dezvoltarea și consolidarea noii societăți democratice.

În România, după acapararea puterii prin fraudă electorală, Gheorghiu-Dej, în combinație cu grupul de agenți cominterniști veniți de la Moscova sub conducerea Anei Pauker și a lui Vasile Luca, au inițiat distrugerea valorilor tradiționale românești și sovietizarea forțată a societății. Serviciile secrete au practicat, la o scară nemaiîntîlnită, supravegherea electronică și directă, ascultarea și înregistrarea convorbirilor telefonic, violarea corespondenței. Atacurile brutale împotriva individului și a proprietății au făcut ravagii în timpul colectivizării forțate a agriculturii și al naționalizării arbitrară a locuințelor și bunurilor cetățenilor.

Dosarele serviciilor secrete

S-a scris și comentat mult despre proiectul de deschidere a dosarelor cu informații colectate de Securitate. Accesul la dosare, sub o autoritate imparțială și transparentă, este important din punct de vedere etic, istoric, politic și juridic. Informațiile continute în dosare, în măsură în care ar fi credibile și nemâsluite, ar putea fi utile pentru reabilitarea unor și pentru prevenirea posibilității în care cei responsabili de crime să ocupă în continuare funcții de conducere în viața politică sau în structurile de securitate ale statului postcomunist. Dacă dosarele continuă să fie lăiate în secret prin evitarea soluționării problemei sau prin blocarea accesului, datorită unei legislații nesatisfăcătoare,

încrederea populației în liderii politici și în instituții democratice nu poate fi restabilă, iar informația din dosare vor putea fi utilizate în continuare pentru sătaj și calomnie. Experiența deschiderii dosarelor serviciilor secrete din țările vecine demonstrează că cei ce speră ca informațiile din arhive să producă un adevarat proces de justiție corectivă vor fi dezamăgiți. Problema accesului la dosarele serviciilor secrete nu este simplă. Multe întrebări cer un răspuns. Cine va „controla” dosarele? Cine va avea acces la ele? Fiecare, personal, un număr de specialiști, oricine, întreprinderile și instituțiile, organizațiile politice, justiția? Care sunt scopurile dezvăluirilor?

Unele țări foste comuniste din Europa Centrală și de Est au încercat să găsească răspunsuri la aceste întrebări. Rezultatele sunt, în multe privințe, neconcluante. Efortul cel mai mare de elucidare a trecutului comunist a fost făcut în fosta RDG.

Experiența germană

Comitetele cetățenești formate în Germania de Est, în 1989, și-au asumat rolul de paznic și garant al dosarelor poliției secrete (STASI) pentru a-i impiedica pe foști oficiali să modifice arhivele sau să extragă din dosare materiale compromițătoare. Imediat după unirea cu Germania Federală, guvernul de la Bonn l-a numit pe pastorul Joachim Gauck în funcția de șef al unei comisii speciale pentru păstrarea și investigarea dosarelor STASI.

În 1991, parlamentul german a votat legea dosarelor STASI care prevedea că informațiile din dosare pot fi utilizate „în scopul evaluării activității STASI din punct de vedere politic, istoric și juridic”. Comisia federală pentru dosarele STASI, cunoscută sub denumirea de „Autoritatea Gauck”, are 3.100 de angajați, 95% dintre ei provenind din fosta RDG. Cu strictă respectare a legii, agenția a răspuns la peste 3 milioane de solicitări de informații. Mai mult de jumătate dintre ele au fost formulate de instituții și agenții de triaj, celelalte de cetățeni particulari.

RDG a fost singura țară din Europa Centrală și de Est în care împotriva oficialilor comuniști a fost intentat un proces juridic, în scopul pedepsirii celor vinovați de abuz de putere. Problema în sine era complicată și datorită faptului că elita comunistă și instrumentele opozitive afiliate nu au acționat singure, ci au avut un mare număr de colaboratori.

Cea mai intensă activitate s-a desfășurat în primii trei ani după reunificarea cu RFG, cind, sub acuzația de abuz de putere împotriva cetățenilor, au fost investigate 50.000 de cazuri. În același timp, au fost judecate numai 180 de sezoane. 170 au fost și condamnate. Majoritatea celor condamnați au primit sentence fără încarcerare sau pedeapsă

reală. Fostul ministru al Apărării, Fritz Strelitz, și asistentii săi Heinz Kessler și Hans Albrecht au fost condamnați pentru violarea drepturilor omului în scopul menținerii la putere. (Motivul condamnării este important deoarece el crează un precedent prin care persoanele care propun sau implementează acțiuni care violăzează drepturile altora, așa cum sunt definite în standardele internaționale, pot fi judecați și condamnați.)

Din experiența est-germană se poate deduce că fosta nomenclatura din țările foste comuniste nu are motive să se teamă de pedepse aspre pentru abuzurile din trecut. Și totuși, schimbările sociale au avut loc în urma dezvăluirilor arhivei STASI arătat că unii dintre foști oficiali și colaboratori activi ai serviciilor secrete își pot pierde accesul la pozițiile privilegiate de conducere din statul democratic.

Din nefericire, procesele nu au implicat populația, interesul sau participarea cetățenilor. În consecință, aceste acțiuni juridice au avut un efect modest și nu au promovat o loialitate mai mare pentru nou regim.

În 1992, Bundestagul german a creat o comisie „a deavârului”, Enquete Kommission pentru evaluarea consecințelor istorice ale dicturii comuniste. Era condusă de pastorul est-german Rainer Eppelman și compusă din 16 parlamentari și 11 experți aleși din ambele părți ale Germaniei.

Misiunea declarată a comisiei a fost aceea de „a înțelege structurile de comandă ale regimului comunist și metodele lor de represiune a populației pentru ca asemenea structuri și metode să nu aibă niciodată sanse de revenire în Germania unită”.

Comisia Enquête a înțuit sedințe publice în multe localități din fosta RDG. Însă majoritatea participanților erau gazetari, profesori universitari sau analiști politici. Raportul final prezentat de comisie parlamentului german în 1994 a avut peste 15.000 de pagini. Totuși, cetățenii de rând din fosta RDG nu s-au implicat în dezbatere, s-au mărginit la rolul de observatori pasivi.

Concluzii

În România acestui moment, confruntarea cu trecutul comunist prin deschiderea arhivei fostei Securități și prin angrenarea cetățenilor în dezbatere deschise și onesta ar mări încredere populației în structurile democratice și, poate, în noi lideri politici.

Cetățenii din societățile postcomuniste trebuie încurajați să participe la dezbatările privind trecutul totalitar. Numai așa își vor putea schimba real menținutatea înrădăcinată în perioada de dictatură comunistă.

Dorința de răzbunare a nedreptăților trecutului istoric este inutilă. Indiferent cind și cum se vor deschide arhivele Securității, problema culpabilității nu va fi rezolvată satisfăcător. Încercarea de pe pedepsire a cîtorva „virfuri” nu rezolvă problema vinovăției. De fapt, ar putea avea un efect nedorit prin crearea unei impresii false că s-a făcut „justiție”.

Metodele opresive și genocidul praticat de dictatura comunistă trebuie expuse și dezbatute pe larg pentru a diminua sansele de recidivă istorică sub aceleași – sau oricare alte – pretenții ideologice.

momentul în care societatea își va mera la clasa politică, adică în clipă cind îi va decide alcătuirea în cunoștință de cauză, lucrurile vor căpăta intemeierea firească.

Nu s-a spus îndeajuns de apăsat că Legea accesului la dosarele fostei Securități nu este o lege printre altele, ci chiar temeiul legalității, într-o Românie postcomunistă care nu și găsește altfel punctul de sprijin? Că de ea depinde delimitarea, măcar teoretică, a participanților la vechiul joc de cei care nu au avut prijeul sau n-au vrut să participe? Locrurile nu trebuie judecate în termeni morali, însă regulile noului joc presupun, pentru a avea o eficiență sesizabilă, ruptura cu mecanismele anterioare și cu pionii care le-au întreținut funcționarea. Din simplul motiv că numai astfel se vor înălța anumite deprinderi bine înrădăcinăte (vechiul regim a avut o trăsătură distinctă: omul participant la sisteme și sistemul au fost adincită unul în altul pînă la desfigurare).

Desigur, Legea accesului la dosarele fostei Securități nu va reuși să clarifice situația tulbură de la România de astăzi, nu ne va opri balansarea sinucigașă de pe marginea Europei. Cred că am găsi, totuși, prin ea, un minim pămînt sub picioare, un punct de plecare de la care decizia ar căpăta iarăși sens. După zece ani de la „revoluție” ne aflăm în aceeași „neîntemeiere”, în aceeași ne-asezare. În lipsa actului instaurator, în lipsa legii care să lumineze punctele unde continuitatea rea poate fi întreruptă, farădelegea domnește nestinherită.

Răzvan Paul

ADRIAN SEVERIN, deputat independent

Care sînt forțele oculte care blochează România?

**„Pentru excluderea mea
au votat și absenții”**

Revocarea dumneavoastră din funcție de vicepreședinte al PD, în 19 septembrie, s-a produs cu un vot foarte foarte strîns – 201 la 189. Înțind seama de acest lucru, vă aştepătați să fiți exclus din partid la ultimul Colegiu director din 21 noiembrie?

Nu pot să spun că mă aştepțam sau nu. Întrebarea este dacă îmi doream sau nu o altă evoluție a lucrurilor. Și, evident, îmi doream. Am mai spus: reforma în PD a început prin această decizie, numai că ea nu merge în sensul în care mi-aș fi dorit, ci în sens diametral opus. Un asemenea rezultat nu era improbaabil, înținându-se seama de campania de dezinformare, calomniere și intimidare care s-a dus împotriva mea în întreaga țară.

Rezultatul votului este explicabil. În sală a fost un număr mai mic de oameni decât voturile din urnă – și asta pentru că liderii organizațiilor judecătoriei au primit un număr de buletine de vot egal cu numărul de membri pe care-i aveau în fiecare delegație, și unii dintre ei (nu toți), sub ochii noștri, au votat inclusiv pentru absentă. După ședința din septembrie, cei banțui că ar fi votat în favoarea mea au fost puși în discuția unor ședințe de birouri judecătorie, amenințăți cu sanctuari. Oamenii care s-au manifestat în favoarea mea li s-a spus că amintesc cereri ale lor nu vor fi satisfăcute de către unii miniștri sau demnitari ai PD. Au fost oameni care (după propria lor declarăție) au fost împiedicați să vină la ședința Colegiului director. Au fost, de asemenea, oameni care nu au făcut niciodată parte din Colegiul director și care, totuși, au fost prezenți la ședința din 21 noiembrie.

Ciți puteau să reziste unor asemenea presiuni? Putini. Unii nu s-au mai prezentat la ședință, pentru a se proteja împotriva unor represaliuri. Mi-au dat telefon și înainte, și după aceea, iar pe telefonul celular am primit, în timpul ședinței chiar, mesaje de acest tip: „neavînd cum să vă ajut, prefer să nu vin la această ședință”.

Mai există o explicație. Oamenii pur și simplu au obosit în această confruntare și au luat în serios îndemnul meu de a limpezi lucrurile prin votul în favoarea excluderii. Mulți și-au spus: „dacă tot nu avem puterea să schimbăm lucrurile în bine, cel puțin să punem capăt disputei”. Așa trebuie să rezultatul votului.

Ați primit, în tot acest timp, sprijin de la Internaționala Socialistă?

Reprezentanții Internaționalei Socialiste nu au rămas insensibili la ceea ce se întâmplă în România. La începutul acestui an am fost invitat, pe cehulială Forumului european pentru democrație și solidaritate, la Bruxelles, spre a avea consultări în legătură cu situația politică din România și din social-democrația română.

Am auzit că s-a solicitat, în mod expres, de către unele dintre comisiile internaționale, explicații scrise din partea PD în legătură cu situația mea. Cu doar cîteva zile înainte de ședința Colegiului director, o misiune a Internaționalei Socialiste a venit în România pentru a purta discuții cu toți cei direct implicați în această dispută. Reprezentanții PD care au participat la înțilnicire cu această misiune l-au citat pe domnul Conny Fridricksson, secretarul general al Forumului european pentru democrație și solidaritate, cu afirmația că eu îl trimis scrisori vitriolice la Internațională, că aceste scrisori au produs un efect neplăcut, că Internaționala privește într-un fel cu ochi buni posibile mea excludere. Aparțin acestor declarații în presă l-a determinat pe domnul Fridricksson să aibă o reacție care depășește uzanțele. El a

protestat împotriva citării lui inexakte, a aducerii în presă a unei misiuni pe care a dorit-o discretă, a implicării domniei sale într-o problemă de excludere, pe care o socotea exclusiv în răspunderea partidului. Domnul Fridricksson mi-a trimis copia protestului pe care l-a înaintat PD, iar eu am putut să demonstreze în Colegiul director una din minciunile care au împuñat capetele oamenilor.

În momentul în care grupul parlamentar PD a propus excluderea dumneavoastră din fruntea Delegației Permanente a României la OSCE, și apoi spus că acest lucru va dăuna țării. Cum se poate întâmpla asta?

Aveam deja cîteva semnale importante de la președinta Adunării Parlamentare a OSCE, doamna Helleberg, și de la președintele în exercițiu al OSCE, domnul Brónislav Geremek (ministrul de Externe al Poloniei). S-a declarat că mișuinea primătă de mine, cea de președinte al Comitetului ad-hoc pentru Belarus, este de maximă importanță pentru viitorul Europei. În calitate de parlamentar al PD, am ajuns să fiu membru al Adunării Parlamentare a OSCE, dar, după aceea, desemnarea mea într-o funcție nu s-a mai făcut pentru că eu eram membru al PD, ci pentru că eu am dat, prin trecutul și prezentul meu, garanții că pot îndeplini această misiune. Pierderei ei ar însenma pierderea șanselor pentru România de a avea un reprezentant în aceste acțiuni extrem de importante pentru democratia în Europa.

Reunificare PD-PDSR?

În ședință din 21 noiembrie, dumneavoastră i-ați spus domnului președinte Roman că „despărțirea o să fie de scurta durată”. La ce vă referați?

Am vrut să fac distincție între o camilă care a ajuns să conducă PD, pe măsură ce acest partid s-a departățit de agenda națională. Nu exclud că o consecință a ședinței „istorice” din 21 noiembrie – mă refer la toate punctele ei, nu doar la cel de excludere; la cotitura pe care partidul a făcut-o declarat în politica sa – va însenma pentru PD diminuarea drastică a rolului său pe scenă politică și redarea suportului popular de care se bucură. Noi am încercat să facem în PD o încrucișare cu efecte benefice între o orientare care recunoaște o anumită nevoie de protecție socială și o alta, care vizează o formulă social-liberală.

Nu este o despărțire doar între mine și partid, este o despărțire între acest currenț „social-liberal” și tendințele mai „iradiționalist-populiste”. Or, este limpede că prin această segregare de caractere se va ajunge și la o segregare a electoratului care se va desprăji de partid, odată cu plecarea celor de care electoratul se simțea reprezentat. Confruntat cu o reducere a electoratului, PD va avea două cai de urmat: ori să revină la politica de sinteză și să încerce să-și refacă unitatea, ori să intre într-un conflict foarte puternic cu PDSR, pentru că PD va încerca probabil să-și compenseze pierderea de electorat cu preluarea unei părți din electoratul PDSR. Și, cum PDSR va fi cu mult mai puternic, este posibil să se întâmple ceea ce domnul Băcescu (care la ora actuală cred că este personalitatea numărul unu în partid) dorează, și anume, o reunificare a PD cu PDSR. Nu pot să spun că ar fi neapărat râu, pentru că lucrurile s-ar împinge pe scenă politică, iar aria social-liberală din care fac parte, și care a părasit PD, va fi în măsură să fertilizeze alte soluri politice.

Sau să construiască un alt partid?

Mă pot gîndi și la un „sol virgin”, care nu a fost pînă acum cultivat sau la altele, care sunt cultivate și care pot să producă, poate, mai bine dacă se va organiza întîlnirea cu energiile care au fost eliberate acum din PD. Este posibil, cum spu-

Pe 21 noiembrie, deputații Adrian Severin (fost vicepreședinte al PD și membru fondator al partidului) și Adrian Vilău au fost excluși din Partidul Democrat fiind acuzați că au încălcă statutul partidului.

Adrian Severin a demisionat din funcția de ministru de Externe pe 3 decembrie 1997, după ce SRI și SIE au declarat că afirmațiile ministrului (făcute în vara lui '97), potrivit cărora în fruntea unor partide și a unor cotidiene de mare tiraj s-ar afla oameni aserviți unor servicii secrete străine, nu pot fi probate. Conflictul cu Petre Roman este de lungă durată, însă el a devenit public abia tîrziu, în toamna acestui an, cînd Adrian Severin a fost revocat din funcția de vicepreședinte al partidului (19 septembrie). Pe 2 noiembrie, grupul parlamentar PD din Camera Deputaților a cerut plenului schimbarea fostului ministru din funcția de președinte al Delegației Parlamentare Române la OSCE.

cembrie. Cred că într-adevăr s-ar impune o acțiune energetică și obiectivă pentru elucidarea unor taine ale ultimilor ani, pentru a vedea dacă printre noi, sub acoperirea „legitimății luptei împotriva totalitarismului”, nu se ascund oameni care au nu numai mentalități totalitare, dar și intenția de a submina poziția țării noastre și eforturile noastre.

Plecarea dumneavoastră din fruntea diplomației se datoră unei astfel de suspiciuni...

Eu am atras atenția asupra unor probleme de acest tip. Cred că unii care nu m-au susținut atunci astăzi regretă, ei însăși se văd azi implicați în bătălii pe care nu le pot cîștișa sau le vor cîștișa cu foarte multe costuri. Evenimentele au confirmat, cred, cele spuse de mine atunci.

La ce fel de evenimente vă referiți?

Au fost cîte și mai cîte declarății, documente care au apărut. Apoi, întreaga zăpădeală care domnește în țară, chiar blocajele anumitor proiecte mari de investiții, de privatizare, care sunt aprobate de toți factorii de conducere din România și, cu toate astea, nu sunt transpușe în viață. Care sunt forțele oculte care le blochează? Faptul că, în momentul în care se vorbea de un model românesc în relația cu minoritățile, s-au ivit tot felul de false conflicte care aruncă în aer toate eforturile noastre, contracte păgubioase pentru România, care nu sunt încheiate rău din întîmplare, ci, probabil, că au înte de altă natură. Iar atunci cînd mai există cîte unul care își asumă riscuri (așa cum mi-am asumat eu), în loc să fie susținut, măcar de aceia care au posibilitatea și informații necesare pentru a înțelege rostul gesturilor lor, ei sunt abandonati sau chiar marginalizați în mod brutal. Azi, după un an de zile, nu cred că prin demisia mea de la conducerea MAE, România a cîștișat. Că prin abandonarea mea atunci, în mijlocul unei bătălii în care așteptam sprijin și nu izolare, a cîștișat statul român. Poate ar fi corect să se facă bilanțul acestor consecințe negative, dar mi-e teamă că nimeni nu va avea nici timpul, nici interesul de a o face.

ADRIAN VILĂU, deputat independent

„Traian Băsescu, de fapt, este președintele PD“

În vara acestui an, o copie a angajamentului semnat cu *Securitatea* de Adrian Vilău a fost publicată în presă, dar nu acest lucru a fost hotărîtor pentru excluderea sa din partid, ci sprijinul public acordat lui Adrian Severin.

Pentru un echilibru al punctelor de vedere am solicitat opinia domnului Petre Roman, însă domnia sa – ni s-a spus – este plecat din țară. Solicitarea noastră adresată domnului ministrului Traian Băsescu (acum numărul doi în partid) a fost refuzată categoric.

Cum vedeti situația PD, după ce ati fost exclusi din acest partid?

Într-un anumit fel, reforma în PD a început, chiar dacă „pe negativ”. Prin excluderea mea, a colegului Severin, prin demisia pe cale de consecință a domnului Știricanu, a fost îndepărtată o anumită stare de spirit din această formațiune politică. PD se va depăsta înspre un partid de profil PSDR. Într-o criză de idei și de identitate, el preferă să fugă spre o formațiune politică mai puternică din aceeași zonă a spectrului politic. Din discursul domnului Băsescu și din apartările publice ale domniei sale, din ultimul timp, putem înțelege că spre așa ceva se îndreaptă. Astă nu e o surpriză, că vreme decizile de partid spuneau că noi trebuie să susținem această coaliție, iar domnul Băsescu spunea că este imposibil de guvernat cu țăranișii și că ar fi mai bună o formulă, probabil, inițial electorală, dar după aceea și de guvernare, cu PSDR. Bipolarismul social-democrației a disperat, PSDR va absorbi PD. Important este că acest drum va avea ca final excluderea președintelui PD, Petre Roman, de la cursa pentru președințiale. Ion Iliescu nu mai are dreptul să candideze încă o dată, și în aceste condiții PSDR va accepta alianța, cu condiția ca nici Petre Roman să nu candideze.

Tot în sedința din 21 noiembrie ati spus că singura dorință a domnului Băsescu și din apartările publice ale domniei sale, din ultimul timp, putem înțelege că spre așa ceva se îndreaptă. Astă nu e o surpriză, că vreme decizile de partid spuneau că noi trebuie să susținem această coaliție, iar domnul Băsescu spunea că este imposibil de guvernat cu țăranișii și că ar fi mai bună o formulă, probabil, inițial electorală, dar după aceea și de guvernare, cu PSDR. Bipolarismul social-democrației a disperat, PSDR va absorbi PD. Important este că acest drum va avea ca final excluderea președintelui PD, Petre Roman, de la cursa pentru președințiale. Ion Iliescu nu mai are dreptul să candideze încă o dată, și în aceste condiții PSDR va accepta alianța, cu condiția ca nici Petre Roman să nu candideze.

În ședința de excludere ati spus că victoria lui Petre Roman este îndreptată împotriva lui și împotriva partidului. De ce această cauză?

Împotriva sa, pentru că sănsele sale de a mai candida la Președinție sunt din ce

în ce mai mici – pe de o parte, legate de grave erori personale, de un dublu limbaj, pe de altă, de faptul că și-a pierdut autoritatea politică în partid și a rămas doar cu o autoritate administrativă. Petre Roman s-a folosit de o adevărată „inginerie politică” pentru a pune la cală excluderea lui Adrian Severin și a celui care vorbește din partid. A fost vorba, aproape, de structuri de tip comandă care pleau în teritoriu.

O victorie împotriva propriului partid, pentru că, neacceptând pluralitatea chiar a moțiunilor, cum Statutul prevedea de altfel, PD a ieșit mult mai slab din acest joc, a rupt alianța cu care a reușit să ajungă la guvernare (USD), fără să construiască o altă. Petre Roman este (încă) liderul unui partid acuzat de infidelitate de partenerii de coaliție, iar, pe de altă parte, nu este iubit deloc de partidele din opoziție. Acest lucru duce la o izolare politică.

Inocularea fricii

Dumneavoastră și domnul Severin ati fost excluși cu o majoritate zdrobitoare, ceea ce mă determină să pun sub semnul întrebării afirmația dumneavoastră cum că domnul Petre Roman nu mai are autoritate în partid.

Ei a avut această influență printre o modalitate care ar trebui să dispară din toate partidele, nu doar din PD – inocularea fricii. Astăzi rămâne la latitudinea președintelui de partid întocmirea listelor de la Parlament. Pe de altă parte, personalitățile din partid care aveau o popularitate foarte mare nu erau foarte agreate de grupul de conducere al PD, și atunci s-a pus în discuție, foarte clar, următorul lucru: cine nu face o politică obedițiantă are sănse foarte mici de a mai rămâne în viitorarea cursă electorală pentru Parlament. Această stare de spirit, printre un efect de ecou, s-a transmis de la președintele partidului la președintii organizațiilor judecătorești.

Tot în sedința din 21 noiembrie ati spus că singura dorință a domnului Băsescu și din apartările publice ale domniei sale, din ultimul timp, putem înțelege că spre așa ceva se îndreaptă. Astă nu e o surpriză, că vreme decizile de partid spuneau că noi trebuie să susținem această coaliție, iar domnul Băsescu spunea că este imposibil de guvernat cu țăranișii și că ar fi mai bună o formulă, probabil, inițial electorală, dar după aceea și de guvernare, cu PSDR. Bipolarismul social-democrației a disperat, PSDR va absorbi PD. Important este că acest drum va avea ca final excluderea președintelui PD, Petre Roman, de la cursa pentru președințiale. Ion Iliescu nu mai are dreptul să candideze încă o dată, și în aceste condiții PSDR va accepta alianța, cu condiția ca nici Petre Roman să nu candideze.

Această „construcție” este a lui Traian Băsescu, care, din punctul meu de vedere, este președintele de fapt al partidului și care, fără a se supune deciziilor, și-a permis în momente de maximă importanță politică să facă declarații care au fost chiar contrare declarațiilor președintelui partidului. Petre Roman, pe un canal de televiziune, spune că nu poate fi vorba de o alianță cu PSDR, Băsescu, la 48 de ore,iese cu declarația că „a fost greu să guvernăm împreună cu PSDR, dar este imposibil cu PNCD”. Mai devreme sau mai târziu se va ajunge la un conflict între interesele președintelui partidului și cele ale domnului Băsescu, care se simte mult mai apropiat de formula pedeseristică.

Catedrala „Mîntuirii Neamului“

La sediul Ministerului Lucrărilor Publice și Amenajării Teritoriului a fost anunțat pe 25 noiembrie amplasamentul pe care se va construi Catedrala Patriarhală a „Mîntuirii Neamului“. Clădirea ar trebui să fie ridicată în Piața Unirii în fața Hanului lui Manuc. Cei prezenti, printre care s-au numărat și prim-ministrul Radu Vasile, președintele Camerei Deputaților, Ion Diaconescu, patriarhul Teoctist, părintele Galeriu, ministrul Lucrărilor Publice și Amenajării Teritoriului, Nicolae Noica, Andrei Pippidi, președintele Comisiei Naționale a Monumentelor Istorice, și-au exprimat puncte de vedere exclusiv pozitive cu privire la construcția catedralei. „Guvernul României va sprijini construcția acestei catedrale. Nu există decât împedimente de natură tehnică (metroul, apa freatică), dar care pot fi rezolvate“, a spus Radu Vasile. Catedrala ar urma să aibă o lungime de 72 m, lățime 44 m, înălțime 50 m, o suprafață de 4.200 mp și o capacitate de 2.000 de locuri. Suprafața platouanei din față Catedralei va avea cca 80 ha și o capacitate de 20.000 de locuri. În ceea ce privește costurile, care s-ar ridica la 50 miliarde lei, Radu Vasile a lansat soluția împrumutului intern (de tipul celei „un leu pentru Ateneu“). (A.T.)

Domnul Petre Roman a pierdut șansa de a-și contura imaginea unui om de stat prin activitatea sa în fruntea Senatului. A fost mai mult preocupat de jocul politic al unui virtual candidat la Președinție decit de conturarea imaginii unui al doilea om în stat. La principalele teme politice PD n-a reușit să dea un răspuns adecvat. În diferentă cu este vorba despre agricultură, despre restituirea proprietăților, case naționalizate, despre contractul *Bell Helicopters*.

Un fost ofiter de securitate în Biroul Permanent al PD

Pe 21 noiembrie, în ședința de excludere, i-ati amintit domnului Roman despre suspiciunile referitoare la colaborarea domniei sale cu KGB.

În presă a apărut Angajamentul meu semnat cu *Securitatea* (din păcate, n-a apărut dosarul ca să lămurim definitiv această chestiune). Poate a fost o greșeală această zonă neagră din biografia mea, cum a fost o greșeală și faptul că nu am spus colegilor acest lucru, la vremea potrivită. I-am spus domnului Petre Roman că, fără a vedea acest dosar, și-a permis să afirme că sună un turnător. Atunci am pus întrebarea dacă domnia sa nu se consideră intruțivă într-o situație similară, pentru că, fără să se prezinte probe, s-a sugerat în presă lucruri din care ar fi rezultat că domnul Roman ar fi colaborat cu serviciile externe străine, în principal cu KGB.

Înainte de a apărea pe piață angajamentul meu la *Securitatea*, am fost sănătaj printre un telefon. Mi s-a spus că, în condiție în care „sunt dispus să stăm de vorbă”, totul se va rezolva. Am spus că nu sună de acord și persoana respectivă m-a anunțat că în aceste condiții colegii de partid vor fi bucurosi să mă înălță. Dar, în condiție în care în *Biroul Permanent* al partidului se află un fost ofiter de *Securitate*, Mihai Darie, în condiție în care nimeni nu a fost dispus să introducă o regulă unică de conduită, cred că aici este vorba mai degrabă de un sănătă politic. În urmă cu 5 luni, domnul Roman spunea că nu va răcidecum pușă în discuție marginalizarea sau excluderea mea din partid. A venit să pună în discuție acum cazul meu, ceea ce îmi arată că au fost atinse alte interese decit cele strict ale moralității în politică.

Şantajul

Care sunt aceste interese?

Persoana care m-a șantajat cu telefonul mi-a fost prezentată de doamna Mihaela Roman (soția președintelui PD, Petre Roman – n.n.). Este un tip de interes.

Cum a decurs acest șantaj? Ce vi se-a cerut?

Am primit telefonul de la o persoană care pretindea că este lucrător al servici-

ilor speciale din România, persoană pe care v-am spus în ce condiții am cunoscut-o. Mi-a spus: „domnule Vilău, săi, în redacția unei publicații (*Evenimentul Zilei* – n.n.), se află...“ (Dar a fost clar o diversiune. S-a lansat o pistă falsă, ca, eventual, eu să sun la respectiva publicație, să văd ce și cum.) Dar el – zicea – datorită influențelor și relațiilor foarte apropiate cu conducerea partidului, în condiție în care eu luni dimineață sună cu acord să vin să stăm de vorbă, va opri publicarea... În momentul în care am spus „nu“, au fost cîteva secunde de pauză, apoi mi-a spus: „păi, nu se poate!... Ba da, se poate.“ „Dar totuși incercă; dacă nu, o să apară astă în presă și va fi rău.“ Astă a fost într-o zi de vineri. Duminică am primit un telefon în care mi s-a spus că mi se retrage sprijinul politic pentru comisie, pentru că „în ziarul de milioane va apărea angajamentul meu de informator“. A apărut în *National*. Înainte chiar de a apărea angajamentul în presă, partidul a dat un comunicat în care se spunea că mi-a retras sprijinul politic. Deci, un comunicat ca reacție la un material de ziar care încă nu apăruse. Într-un parcursul astă a fost cusut cu atât albă.

Cum vă vedeti acum viitorul?

Este mai puțin important viitorul unei persoane, într-un demers politic, decit viitorul ideilor pe care acea persoană le are. Cred că ar trebui să ajungem într-un proces de redesenare a spectrului politic, în care nu formațiunile din punct de vedere tehnic sunt importante, nu numele, ci sustinerea reală pe care oamenii o acordă.

Într-un fel, sănătătii că s-a ajuns într-o asemenea situație, nu e lucru pe care mi-l-aș fi propus în urmă cu 4-5 ani. Îmi propussem să fiu un om politic și să aduc un dram de profesionalism în această profesie. Pe de altă parte, am un sentiment de mulțumire. Foarte transațant mi-a spus: „ai de ales: între o carieră și să taci din gură, sau să spui ce ai de spus și să nu mai ai nici un fel de suport politic“. Am preferat să-mi spun gîndurile. Pe de altă parte, nu mă voi da bătă. Astă nu înseamnă că miine îmi voi face un partid. Cred că ar trebui să asistăm la o structurare a partidelor, nu la o înmulțire a lor. Nu am vînat nici un alt loc într-o formă politică existentă. Pentru perioada imediat următoare, primul lucru pe care-l voi face (după un timp de reflecție) va fi să văd de ce are nevoie societatea. După care voi vedea care dintre formațiunile politice existente susțin același lucru ca și mine (mai ales că în toate partidele sunt puternice frâmantări – și în PNCD, și în PSDR, alianțele făcute peste vară în toamnă se desfac), mă voi hotărî.

Interviuri realizate de
Iulian Anghel

BBC

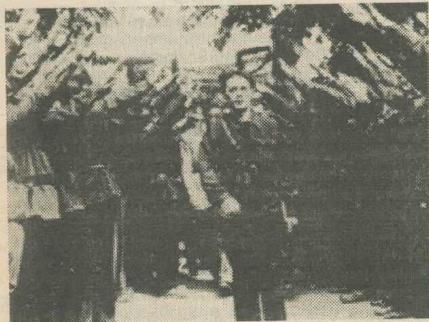
Acum și la ora 8 dimineața!

Dacă dorîți să aflați la ce ore, în ce benzi sau pe ce frecvență FM din orașul dvs. puteți asculta emisiunile BBC, telefonați la 01.211.11.60

BBC WORLD SERVICE

Despre un renumit balerin rus s-a zis că performanța sa constă nu atât în înălțimea la care sărea, cit în durata menținerii în aer, după piruetele diverse incerte. Mă simt îndemnat să caracterizez într-un fel asemănător dibăcia în expunerea unor variante de interpretare, mereu surprinzătoare prin ineditul lor, dibăcia pe care am recunoscut-o într-o cercetare critică recentă. Nu dau însă acestei aprecieri un sens neapărat pozitiv.

Să porneșc, cum se obișnuiește, cu motivele de satisfacție. Profesorul Sorin Alexandrescu are darul de a spune simplu lucruri complicate și de a se mișca dezvoltat pe terenul abstracțiunilor, dar și pe cel al aplicațiilor concrete, fără a fi stinjenit de prejudecata că trebuie să dovedească mereu că și erudit și competent. Este, într-adevăr, o marcă a intelectualilor autenți putință de a se scutură de povara unei obligații, aceea să se inscrie modest în rînd, cu lectiile făcute, cu dovada hărniciei și a acoperirii materiei. Nu că el n-ar dispune de certificatul destocnicii, se socotește însă, pe drept cuvînt, trecut de faza confirmărilor și dă de înțeles și celorlalți că nu se supune probelor umilitoare. Cu felul degajat spontan al discursului său, Sorin Alexandrescu mai aduce ceva în dezbatere bucureștenă, un aer al marilor universități europene, al locurilor pe care le-a traversat, assimilând un spirit liber, deschis, neipocrit în abordare, ceea ce îi asigură sansa de a demara pe anumite portiuni de la capăt, cu îndrăzneala de pionier. În ce privește înmagazinarea de informații și de cunoștințe, ea rămîne în fundal, lesne de ghicit, dar nu e afișată didactic ostentativ.

Salut legionar adresat Căpitănumului

Prin aceste însuși de netăgăduit, demonstrația profesorală a lui Sorin Alexandrescu imbogățește vizibil peisajul. Retracează însă, de la început, ceea ce ar părea o laudă nediferențiată, semnalind că, din captivantă retorică, emână și un ton strident, puțin agreeabil. La ce mă refer? Nu dispăre, cîteodată, impresia că profesorul din Amsterdam, pe pieptul căruia atîrnă medalii prestigioase, dorește să sublinieze un decalaj. El vine de undeva, de la o altitudine, iar pe acele sfere ale rarefierii a tratat de la egal cu egal cu somități ale cugetului occidental. De aceea, nu ar trebui să provoace consternarea pretenția sa legitimă de a i se deschide respectuos portile, căci el a susit să introducă ordine, claritate. În tot ce face și justifică și o grabă de a înlătura confuziile și de a defrișa o cale pentru soluțiile eficiente fiindcă n-are mult timp la dispoziție și nu se va lăsa deturnat de la întărit de sicane, de mici invâdui sau orgolii, acțiunea lui e determinată de rațiuni superioare.

Confruntat în țără cu o invazie de neorinduială și anarhie, cu un provincialism desuet, el nu pregeță să dăruiște o parte din experiența acumulată spre a urmări împotmolit. Poate că exagerez desprințind voit unele accente din eseu publicat în revista 22. Se remisite însă parcă o aroganță în maniera de a descalifica drept ratată munca antecesorilor, prizonieri ai unei înțelegeri înguste, sterpe. Să nu anticipez, însă, desfășurarea unei demonstrații prelungite, să o lasă să devăzuie slabod în implicațiile ei. Sorin Alexandrescu tipărește în patru numere (nr. 35, 36, 37, 38 - 1998) un studiu amplu consacrat fenomenului legionar. Subiectul îl preocupa în cel mai înalt grad, declară el, pentru că e neliniștit de faima rea care însoteste un moment de răspintire din istoria neamului. Se consideră chemat să dezlege un rebus deosebit de știe că măreția și derută unor tineri cărturari, care au contribuit imens la cultura națională și s-au implicat în chip tragic în evenimente păcate de violență și sinje, reprezentă o cheie de descifrare a conștiinței autohtone. S-a apropiat de temă cu disciplină profesională, trecind mai întii în revistă opinile și concluziile celor ce au conceput materialul înaintea sa.

Sincer și neîndupăcat, universitarul din

Amsterdam nu și-a ascuns dezamăgirea: n-a avut prea mult de reținut, ce s-a realizat pînă acum în acest sector de investigații nu oferă o bază sigură de lucru, eforturile au fost minute de diletantism, superficialitate și părtinire. În urma controlului de calitate pe care l-a efectuat, verdictul nu e deloc măglitor. Mefient, Sorin Alexandrescu e convins că a găsit pricina lipsei de fecunditate în explorări: „mulți dintre autori care au scris despre legionari au fost intelectuali de cabinet, adesea scriitori. Textele lor presupun un mod de lectură clasică, reprezentat sarjat, dar nu neapărat fals, de Caragiale“. Ce a vrut să insinueze? Că semnatarii unor expertize laborioase s-au situat într-un unghi de observare neproductiv, stînd la gura sobei în halat și papuci, comentind placid și indiferent efervescentă străzii. Comparația e impinsă mai departe cu prevenirea că e, cum a menționat, sarjată: „niște burgheri cumsedate, dar inciuli și cam înguști la minte, citește poezia sau ziaristica zilei acasă, în pat, precum conu Leonida, sau la cafenea, și perorează în minigrupul lor familiar despre apropiata rivuluție. Atît“. Și în continuare profesorul insistă pe senzăția de „teatru ininteligibil“, pe „tihna lor mediocru“. Ca să descrie seisme ale veacului este recomandabil să utilizezi alte măsurători și table de valori, să te implici direct în demersurile esențiale, să renunți la tabieturi de sedentar.

Asta a fost, deci, hiba exegetilor clasici. Aruncind deoparte ca inutile aproximațiile născute în aceste condiții, Sorin Alexandrescu propune o altă lectură. El e încredințat că nu vegetează la distanță de focul intimplărilor, că îndeplinește revendicarea de a fi în mijlocul agitației din Cetate. Are mintea proaspătă, eliberată de superstiții și nici o dogmă nu-l va impiedica să finiseze arbitrajul său și să comunice rezultatele neconvenționale, riscind să socheze într-un domeniu unde stăpînește încă inertia vechilor concepte. Persuzați fiind obtuzitatea unor confratii, înălțind foarte sus ștacheta, profesorul bănuie că va fi judecat și el după aceste exigențe și că parul de a lumina un segment de istorie include alternativa: ori succesul, încoronat de aplauze, ori o ratare fără glorie.

Înainte de a mă incumeta să verifică ce rezultate ajunge, îmi permit să mai consemnez, cu o anumită nedumerire, o particularitate a metodei de analiză. L-am elogiat fără rezerve pentru capacitatea de absorție a materiei aride, obiect al studiului, și pentru îndemînarea cu care mută pe un plan secund etalarea documentelor revelatorii, vagabondind fertil pe cimpile științei, avid să păsească și pe pămînt virgin. M-a uimit, însă, o abatere de la ritualul muncii de laborator. Cînd observă că se ciocnește de o rezistență și că nu dispune de intreg eșafodajul de probe, în mod ciudat nu perseverează pentru a umple golurile. El procedează altminteri, anunță că nu detine toate datele, dar senin, imperturbabil, refuză să amine revelațiile pînă la epuizarea explorărilor și lansează noi ipoteze cu un coeficient de generalizare. S-a oprit, de pildă, la cazul Eliade, presupunînd cu temei că definirea dramei trăite de marele savant ajută la elucidarea unui mister mai larg. E constrins să mărturisească la un moment dat: „Nu am avut încă posibilitatea de a citi integral „articolele legionare“ ale lui Eliade, mai ales cele din 1937. Paradoxul, în care vrînd-nevrînd mă înscriu și eu aici, este că de ani de zile toată lumea glosează în marginile unor articole ale lui Eliade încă nepublicate în volum și pe care fiecare le citează din citatele altora“. Nu-l contrazic, persistă fără îndoială obstacole în scotocirea unui dosar complicat, intervențiile jurnalisticile ale lui Eliade și ale altora nu s-au adunat nici în anii de după decembrie 1989 în culegeri (oare de ce?), ele sănătătoare de procurat în biblioteci și archive.

Mădezamăște însă lipsa de perseverență a profesorului atîf de prompt în a da note celorlalți. Cu puțină străduință ar fi putut ieși din impas. Îi indic, deocamdată, un titlu de carte: *Ideea care ucide* - 1994 - editura *Noua Alternativă*, București. Va descoperi în filele ei o suita de colaborări la gazetele interbelice de extremă dreaptă *Vremea*, *Buna Vestire*, *Iconar*, îscălită de A.C. Cuza, Nae Ionescu, Emil Ciorean, Constantin Noica, Mihail Manoilescu și de alții. Printre ei e pre-

S. DAMIAN

Salturi și

- Controverse în jurul

zent și Mircea Eliade. Textele sunt reproduse aidoma, din păcate în prima secțiune a volumului cititorul e silit să îngheță o indigestă inițiere în chestiune, întocmită după norme sclerozante. Profesorul mai are la dispoziție *Jurnalul* lui Mihail Sebastian, memoriile lui Nichifor Crainic, felurile altor mărturii pe care le-ar putea folosi, cu ezitările de rigoare, pînă la stabilirea autenticității relatărilor. Foarte sigur pe el, Sorin Alexandrescu susține că n-are nevoie de noi izvoare bibliografice ca să ajungă la teorețizări și speculații de natură definitivă (revin în frazele sale expresii care neagă posibilitatea unei rectificări în viitor chiar a detaliilor: niciodată, nicăieri, niciîn). De aceea, el va decide apăsat: „cred că putem conchide, chiar cu o informație incompletă, dar aș fi gata să rediscut problema dacă mai multă informație ar deveni accesibilă“. Acest material se află însă sub ochii săi. Rămîne de văzut ce va revizui din categoriile sale assertiuni cînd va scăpa de o parte din handicap (documentarea insuficientă). Metehana principală a tehnicii sale de interpretare rezidă însă în altceva și solicită răbdarea cititorului de a lămuri treptat lucrurile.

I. Acei nebuni simpatici

Nu e nevoie de prea multă perspicacitate pentru a observa că Sorin Alexandrescu caută, în limitele obiectivității și ale unei demonstrații științifice, să salveze ceea ce se poate salva, adică să reabilitzeze sub o anumită formă o grupare greu clasabilă, debărasind-o în mare măsură de aspectul compromisator, situind-o mai curind pe o filieră a angajării spirituale decît a angajării politice. Opinia de la care pleacă, reușind tipare fixate de cercetări precedente, este că pînă acum nu s-a sondat mai profund, cu instrumente potrivite, pînă la temelia neviciată a mișcării.

Un grup de legionari folosind salutul nazist

Pentru a alcătui versiunea sa, care oferă o altă turură de dezbatări, profesorul din Amsterdam areprobitatea de a nu părăsi deocamdată perimetru evidenței. El recunoaște că a tresărit înforțat la privelisirea mormânlui de cadavre răsărit în cale. Nu, nu poate nega, nici nu i-a trecut prin cap, că s-au săvîrșit acte abominabile, fără delegări, nu numai în fază finală a Legiunii - masacrele din 1940 -, dar și la debut și apoi în toate etapele. De aceste delicte grave n-au fost străini capii mișcării, care au ucis cu mîna lor, fără a fi direct provocati (Codreanu pe comisarul Manciu, Moța pe studentul Vernescu). Tot astfel admite că este întins și rul victimelor, cei schingiui fără vină, amenințați cu exterminarea, expuși la persecuții crunte. Moartea face parte din substanța Legiunii. E o premisă de care trebuie ținut seama. Într-o pledoarie construită în apărare Gărzii de Fier, și Sorin Alexandrescu declară că nu poate fi ocolită o întrebare capitală: cum se impacă orgia macabru - de pe un talger - cu semetia și sublimul în gîndirea unor căruri de seamă, care au aderat o vreme la idealurile Legiunii - de pe celălalt talger? Ba, extinzind dilema: cum se conjugă atrocitățile, pe de-o parte, cu propensiunea spre visare și puritate, de pe cealaltă parte, propensiunea pe care profesorul o detectează pronunțat și la conducătorul mișcării, Cornelius Codreanu?

piruete (I)

fenomenului legionar –

Tocmai în această antinomie descifrează autorul eseului din 22 resorturile care ar face posibilă recuperarea eroilor rătații.

Pe Sorin Alexandrescu nu-l sperie dificultatea, el surde calm, știind că poartă în buzunar o explicație care elimină toate dubile. Ca să absolve mișcarea, acesta și telul pe care îl urmărește, el nu purce de la omiterea realului, ci, dimpotrivă, divulgă fără săvială latura dizgrațioasă și monstruoasă a istoriei. E un merit de acuratețe a demersului pe care săntator să-l recunoască. De ce nu se arată el încurcat de contradicția gravă cuprinsă în întrebările de mai sus? Pentru că a intuit ceva, e descreperirea sa, cu care se mîndrește, ceea ce alții n-au fost în stare să deslușească. Cum sună ea? Paradoxul Legiunii rezidă în faptul că membrii ei trăiau pe două planuri, rupte între ele, neînțepătoribile. Acesta ar fi dispozitivul de declanșare a dramei. El erau loiali, cinstiti și candizi, nu se socoteau răspunzători și culpabili, căci în ultimă instanță nici nu luau la cunoștință îsprăvile nesăbuite. La cei din fruntea mișcării și la intelectuali affiliated ei distinge permanent un soi de amnezie, susține Sorin Alexandrescu: „un fundamental divorț, deci, între vorbe și fapte. Ele nu comunică niciodată, ele nu sunt judecate niciodată împreună, ci totdeauna separat, după interesul de moment al mișcării”. S-a stărtuit prea mult asupra intențiilor urite, care ar fi minat în bătălie pe membrii Gărzii de Fier. „Cinism, oportunitism politic. Nu cred”, afirmă în replică profesorul. Cine cunoaște cifrul propus de el, care ierarhizează pentru întuția dată logic întâmplările, poate pîrcepe și osatura evenimentelor, nu mai bijbile în haos. Recapitulind: gesturile barbare s-au consumat, profesorul nu le contestă, numai că faptașul lor nu a fost un ins malefic decît pe un plan difuz al imaginariului, el nu a vițuit efectiv, din prisma sa de înregistrare, în fatală circumstanță. Să nu uităm, ne avertizează Sorin Alexandrescu, că tabloul e despăcat, secțiunile nu se legă între ele.

Pe un versant, asadar, e strînsă poezia toamnei, nostalgia casei natale, imaginea calului alb, maiescătus al Căpitanului („acel frumos și pur tînr de vreo 24 ani, care era Codreanu”, cel ce eminescianăză în scrisori și în cuvîntări, evocînd și în temnitate astrul noptii – „sfiosă, cu fața-i de giocondă, pătrunde tremurînd cu razele-i de gheăță printre gratii, fecioară blindă, luna“). Pe celălalt versant, despărțit de primul, extirpat din spațiul luării la cunoștință, se petrec reglări de conturi și sălbaticie lichidări de viață omenești. Cît despică Codreanu și supușii fideli lui pînă la autojertfă, sfîrșierea de care nu-si dau seamă determină nașterea unei discordanțe de comportament. Demontate dintr-o perspectivă nimerită, episoadele tragică capătă o altă dimensiune, pretindec profesorul din Amsterdam. „Problema este mai curînd faptul că și el, partizanii ori simpatizanii lui trăiesc realmente, adică sincer, dar inconștient pe mai multe planuri, pe discrepanța dintre planul faptei și cel al cuvîntului. Este vorba, deci, de o ștergere a diferenței, a limitelor între cuvînt și faptă care se poate numi schizofrenie, psihoză caracterizată prin ruptură interioară (Spaltung), incoerență în gîndire, aciune și afecte (sau între ele), pierderea simțului realității etc.“ Acest proces de bifurcare s-a difuzat peste tot în epocă, adăugă Sorin Alexandrescu, nu doar Garda de Fier și contaminată: „o complexă schizofrenie socială pare a domina perioada interbelică“.

Unde ieșe fum...

Nu mai e decît un pas pînă la conturarea unei fundamentări de tip clinic, în limba lui diagnozelor curente date pacienților în tratament: „ruptura dintre cuvînt și fapte de responsabilizarează atât pe locutor cît și pe subiectul aciunii, legitimează orice extravagânță, și cum se va vedea și orice crimă, și duce, în cele din urmă, la schizofrenie“. La acest punct mă hazardez să transcriu simplu jargonul alamicat la care recurge, din necesitatea de demonstrație, profesorul. De indată ce e năpădit de o boala psihică, un asasin, oricât de feroce, nu mai poate fi acuzat ca fiind răs-

punzător de ceea ce săvîrșesc mîinile sale. Din aproape în aproape, reiese că purtări impregnate de derută maladie nu pot intra sub incidență legii și nici a moralei. Iscată de neconvergența planurilor, „dementă“ revendică o altă punere în pagină. Conform acestei reprezentări, membrii Legiunii ar fi, prin dilatare, spun eu, o reditare în alt cadru a personajului celebru din romanul lui Stevenson, moștră a unei dedublări de senzație (Dr. Jekyll și Mr. Hyde). Ziua era un

Corneliu Zelea Codreanu, București, octombrie 1937

apreciat savant, cu cele mai distinse maniere, respectat și onorat de inalta societate, iar la venirea întunericului, cobora în tenebre împins de un demon lăuntric, instiga la perversiune și samavolnicie. O jumătate n-avea habar de cealaltă, ceea ce îngăduia păstrarea în exterior a echilibrului și evitarea muștrărilor de conștiință. Spre deosebire de personajul pomenit, la membrii Legiunii scindare nu se distribuia rigid, în intervale fixe, sub razele soarelui sau ale lunii, ci se manifesta în plină trezie, adesea concomitant. Reapare însă defalcarea planurilor, cum s-a zis, o parte nu percepă existența celeilalte.

Trei remarcăi de către lăceaștă năucitoare speculație în catalogarea tipologică:

a) în diagrama lui Sorin Alexandrescu se produce o polarizare: la un capăt, aspirația spre inocență, gingășie și virtute, la celălalt, scăldarea în netrebuie. De către cineva, implicat nemijlocit în ecuație, factor activ al conflictului, nu poate fi sesizat tabloul decit parțial, fără includerea ambelor terminații, decretate profesorul. Cît de subredă și această supoziție se arată imediat, dacă reținem faptul că, datorită polarizării, hotărîtă în mod artificial în eseu din 22, se comprimă o sumedenie de detalii intermediare care constituie tocmai ștăfa densă definitorie. Suprimarea fizică a adversarului este o consecință a unui program de conduită plurivalent. Acest element nu poate fi smuls pur și simplu dintr-o configurație pentru a se ilustra prin contrast ruperea de planuri. Mai survin alte componente, strîns lipite între ele, care desemnează împreună, în conexiunea lor, discursul legionar. Neinvocîndu-le în extensia lor, nu se poate discuta efectiv despre ideologia și practica mișcării. Profesorul din Amsterdam se referă doar în treacăt, nesistematically la ele, spre a nu tulbură cumva silogismul său despre contradicția dintre cuvînt și faptă și despre schizofrenie. Să suplinim parțial lacuna și să

Pe marginea eseului lui Sorin Alexandrescu
Fenomenul legionar: Cuvîntul și fapta - sau despre un caz colectiv de miopie politică,
apărut în nr. 35-38/1998
din 22

le prezentăm într-o enumerare încă sumară: antiurbanism; dezgust față de democrația parlamentară, împinsă la stilul infamiei peintru că prin ea s-ar răspîndi virusul corupției; populism și demagogie în stil grandilovent; îngenuinchiere pînă la adorație față de autoritate, față de Șef, care nu e pus, axiomtic, în discuție; măsuri draconice de prigoană rasială, cu scoaterea din funcții a cadrelor alogene, depoziarea de avere, amenințarea cu deportarea și trecerea apoi la stîrpirea lor metodică; pedepsirea trădătorilor, dar și a concurenților politici, în special a liberalilor; cultul morții și al sacrificiului pentru cauză; în fine, desființarea prin violență a unui angrenaj social-economic în numele unei revigorări totale spirituale. Față de acest program concret de asanare a societății – cum se comportă membrii Legiunii, îndură ei aceeași bifurcare între real și imaginar, calul de bătăie al profesorului? Cînd înregistrezi încrengătura de fanatism în traiul zilnic, care însemna banalitatea convițuirii cu Garda de Fier, nu mai poți să filosofezi senin despre coliziunea de planuri și desprindere de real și de răspundere. După ce ai receptat în ansamblu doleanțele legionare, vezi că fiecare inițiativă se raportează, din treaptă în treaptă, la un tel superior: năzuința curățării neamului de străini și de fauri a omului nou, imitând o entitate peste frâmintarea restrângătoare (intruchipată de Căpitan). Abia toate acestea reunite justifică, în ochii lor, brutalitatea omorului, nu ca o scăpare sau ca un incident, ci ca o repercusiune logică a unui radicalism, infiltrat în toate articulațiile. Pricipele astfel întâmplăriile, nu mai rămîne loc pentru dubla personalitate, pentru secționarea privilegiilor. E limpede că membrii Gărzii de Fier știau prea bine ce fac, cuvîntul și fapta se armonizau în același tablou (nu contest prin asta ivirea și a unor zvînciri locale de nemulțumire și rebeliune sau a unor opacități fără rezonanță amplă).

b) cu ce s-ar schimba proiecția, schițată în ese, dacă am transfera relația dintre cuvînt și faptă din oglindă Legiunii în tabără de instrucție nazistă? Utilizind aceeași grilă, a schizofreniei ce de-responsabilizează și de-realizează, nu scutim de vină pe exponentii național socialismului teuton? Printre tinerii ce mărsăluiau în pas de gîscă nu erau doar bestii blonde, fîntăe abrutizate. Se cunoaște biografia multora care s-au rălat cu entuziasm la utopia renăsterii din ruină a Germaniei, promulgată de Hitler. Ei nu se priveau singuri ca niște criminali, își iubeau familia și tîlna căminului, venerau muzica, întrețineau un cult al corporul sănătos, preconizau integrarea în natură, se simțeau în fibra lor intimă veritabil patrioți, care doreau să steagă stigmatul înjositor al trătelor dictată tării lor de statele plutocrate. Dacă anulăm ceea ce îi despărțește de legionari (bunăoară, credință religioasă nu concorda cu propaganda atea a fascismului nemțesc), regăsim aceeași aplecare spre mitologizarea prezentului sub semnul purificării de rasă și sine. Se pot bucura și adeptii hitlerismului de scuza schizofreniei?

c) apelind la unele izvoare documentare, profesorul din Amsterdam nu pare destul de atent la stabilirea momentului lor de elaborare. Reproduc ele încordarea împrejurării trăite și văzute nemeditat sau săt concepute ulterior, pe baza unei memorii șovăielnice, prin urmare care nu mai funcționează ireproșabil? Se mai interpus probabil și alte perdele de încetosare, mecanisme ale refușării, pentru astuparea uritului sau a oribilului insuportabil. Nu e eficace de a ceea să se îmbrățișeze necenzură construcțiile menite ocultate, menite conștient sau inconștient să învelească în pică fosforescență realului.

Încheind această primă parte a disputei, trebuie să spun cu francheză că ipoteza rupturii de planuri și a schizofreniei, ca supape de reabilitare a inconștientei și de grătire în caracterizarea fenomenului legionar, nu rezistă la o confruntare cu adevărul. Oricit de ambițioasă și înveșmîntată în culori fermecătoare, teoria despre acei nebuni simpatici, marionete într-un acces de somnambulism ucigaș, nu ne duce prea departe în analiză.

BUJOR NEDELCOVICI

Cum am devenit un... acuzator

Articolele scrise de Gelu Ionescu: *Despre Tudor Vianu în ultimii săi 20 de ani* (nr. 43, 44 și 45 din 22) sosesc cam tîrziu (considerăm polemica închisă) și după ce am trimis revistei 22 articolul *Vă rog să mă iertați, domnilor* prin care anunțăm că va fi ultimul scris în calitate de jurnalist.

De ce îi răspund, totuși, lui Gelu Ionescu?

Am fost şocat și întristat că un distins intelectual, sensibil și nuanțat, a transformat o polemică de idei într-o răfuială personală din care se degajă o intoleranță orgolioasă și o irascibilitate sfidătoare. Iată ce afirmă Gelu Ionescu: „*Cum Bujor Nedelcovici nu pare, din acest text și din cel următor* (revista 22 nr. 14/1998), *a cunoaște mare lucru nici din opera lui Tudor Vianu și nici din viața sa, l-aș fi putut avertiza astfel că lucrurile sunt mai complicate și mai delicate decât cred. Indiferent de faptul că el aduce argumente incomplete sau chiar false în discuție, că s-ar fi cuvenit să știe date multe și mai exacte atunci cind s-a angajat în polemică, mai cu seamă cind a adoptat poziția unui... acuzator*“.

Discuția trebuie rezervată doar discipolilor?

Să vedem în ce măsură susținările autorului sunt exacte și căt de mult (sau puțin) a deformat (eu sau fără rea-voință) cele afirmate de mine. Dar mai întîi cîteva precizări. 1. Discuția despre „*colaborarea sau numai complicatarea cu regimul comunist a unor personalități de mare însemnatate în cultura noastră*“ nu a inceput cu Tudor Vianu. Este suficient să ne amintim de articolele lui Alexandru George, Gheorghe Grigurcu (*Despre Mihai Ralea*, R.I. august '98) sau Alex. Ștefănescu. 2. În cele două articole publicate nu am folosit termenul „*colaboreare*“. Am utilizat sintagma „*complicata pozitivă*“ (subliniată și de G.I.) care printre esențială nuanțare („*pozitivă*“) modifică radical sensul și eventuala gravitate a cuvîntului „*complicata*“. Hannah Arendt era de părere că într-un regim totalitar nu sunt

posibile decît trei soluții: compromisul, complicatarea și martirul. Cine i-a cerut lui Tudor Vianu să fie martir? Dar putem să analizăm „*diferitele grade de vinovăție pentru colaborarea cu dictatura*“, aşa cum recunoaște și Gelu Ionescu. Monica Lovinescu s-a întrebăt dacă „*a sosit momentul*“ să vorbim despre Tudor Vianu și în ce măsură poate fi considerat un model moral. În schimb, Zigu Ornea, în articolul *Biografie comportamentală*? (Româ-

Tudor Vianu, prin argumentele și tonul folosite sugerează destul de clar că discuția ar trebui rezervată doar discipolilor și cercului restrîns din jurul maestrului. El mă dojenește cu un aer superior și contrariat (parcă m-ar bate părîntea pe umăr și mi-ar spune că am intrat pe un teritoriu ce-i aparține), dîndu-mi chiar sfaturi: „*L-aș fi putut avertiza astfel că lucrurile sunt mai complicate și delicate decât crede*“.

Să revenim la cele afirmate în fra-

Tudor Vianu alături de Mihail Sadoveanu la Academia Română în 1955

nia literară – 25/3 martie '98), folosește cuvîntul „*compromis*“ atunci cînd spune: „*Acest contencios al iudeității sale originară, mereu activ în constiință și subconștiștual profesorului, l-a purtat pe albia sutelor de compromisuri*“. 3. Dacă Gelu Ionescu este de acord că a sosit momentul să discutăm despre

za prin care Gelu Ionescu mă „*incriminează*“, „*Bujor Nedelcovici nu pare, în acest text și din cel următor, a cunoaște mare lucru din opera lui Tudor Vianu*“. Iată ce spuneam în *Scriosarea adresată domnului Ion Vianu*: „*În articolul Jurnal infidel nu m-am referit la: profesorul, traducătorul, esteticianul, membrul său istoricul de literatură comparată. Importanța și valoarea dascălului și a cărturărilui săi dincolo de orice îndoială și reproș*“ Nu am discutat opera lui Tudor Vianu, ci doar raportul dintre „*Creator, Creător și Creatură*“. Nu m-am referit la nici o carte scrisă de Tudor Vianu, cu excepția antologiei publicate la UNESCO. Atunci de ce această eroare și reproș?

„*Bujor Nedelcovici – afirmă Gelu Ionescu – nu cunoaște mare lucru nici despre viață sa*“. Să așezăm pe două coloane (orizontale) susținările fiecăruia privitoare la principalele evenimente din viața Profesorului. Bujor Nedelcovici: „*Nu după mulți ani, în 1946–1947, Tudor Vianu a fost numit ambasador la Belgrad*“. Gelu Ionescu: „*Din martie 1946 pînă în noiembrie 1947 îl găsim ambasador al țării la Belgrad*“. Bujor Nedelcovici: „*În 1937 a fost ales membru al Academiei Române, iar în 1955, membru al Academiei Republicii Populare Române*“. Gelu Ionescu: „*În iunie 1955 este reprezentat în Academie, de data aceasta*

ca membru titular“. Bujor Nedelcovici: „*În 1958, Tudor Vianu a fost numit directorul Bibliotecii Academiei*“. Gelu Ionescu: „*La sfîrșitul lui 1958 este numit director al Bibliotecii Academiei*“. Bujor Nedelcovici: „*În 1958, Tudor Vianu este impovărat și de alte îndatoriri culturale, a fost numit secretar general al Comisiei Naționale pentru UNESCO*“ cum îl prezintă Dan Grigorescu în articolul: *Un model spiritual*. Gelu Ionescu: „*Călătorile sale în străinătate, care se înmulțesc, se datorează numirii sale în Comisia Națională UNESCO, instituție internațională care îl desemnează ca membru al comitetului executiv în octombrie 1962*“.

Aici se opresc referirile mele la principalele evenimente din viață lui Tudor Vianu. Am văzut că datele inscrise de mine și cele ale lui G. Ionescu nu au fost diferite, iar despre opera nu am discutat. Atunci ce îl îndreptățește pe autor să afirme cu o certitudine orgolioasă: „*B. Nedelcovici nu pare a cunoaște mare lucru nici din opera lui Tudor Vianu și nici din viața sa*“? Dar G. Ionescu continuă: „*Indiferent de faptul că el aduce argumente incomplete sau chiar false în discuție, s-ar fi cuvenit să știe date mai multe și exacte atunci cind s-a angajat în polemică, mai cu seamă cind a adoptat poziția unui... acuzator*“.

S-a așezat Tudor Vianu în sensul istoriei sau împotriva ei?

Nu este prima dată cînd sunt considerat *acuzator*. Ion Vianu m-a calificat *jdanovist*. Georgeta Dimiștanu crede că sunt bîntuit de o febră justițiară galopantă, iar Eugen Simion m-a promovat în gradul de *procuror moral al națiunii române*. Dacă încerc să ridic puțin „*cortina ambiguïtăților și a confuziilor*“ insultele înlocuiesc argumentele, este așezat la zid și lovit peste degetele în care ar fițuit creionul. Se aud vocile care strigă: „*Intră în corul general! Cîntă impreună cu noi!*“. Stiu că am supărăt pe mulți, dar ce să fac... Am început să mă obișnuiesc și să mă... consolez. Dar să-l ascultăm în continuare pe Gelu Ionescu care trece în revistă alte evenimente din viața Profesorului. „*In 1961, Vianu face o lungă călătorie în Uniunea Sovietică, cu care ocazie ține un jurnal care va fi publicat postum*“ În cercetările ulterioare, constată modificații (adăugiri) în textul publicat în *Scînteia*. „*Sigur, ne putem întreba – scrie Gelu Ionescu – de ce a acceptat Tudor Vianu să scrie pentru Scînteia chiar și un singur text, de ce nu a refuzat să scrie alte texte «comandate», după obiceiul vremii*“ Sau ar fi putut să-și opreasca colaborarea la *Scînteia* – îl întreb eu – după ce a văzut că practica modificațiilor se repetă? „*Textele lipsite de importanță dar care nu fac onoare operei sale. A fost tributul plătit, scump plătit, pentru că ne putem imagina suferința redactării*“ De ce mai avea nevoie să plătească un tribut profesorul T. Vianu în plină afirmație profesională și politică? Oare mai rezistă acest argument după ce aflăm că: „*În 1963 este decorat – mai fusese și înainte de 1944 – apoi primește Premiul de Stat*“ Nu se spune ce decorații a primit. Oricum, ar fi inutil să mai comentăm...

În capitolul „*scrierilor care nu-i fac onoare*“ Gelu Ionescu ar fi trebuit să amintească și antologia: *Permanence de la Litterature Roumaine* (redactată în limba franceză), publicată în *Buletinul Comisiei Naționale a RPR pentru UNESCO*, 1959, din lipseală: N. Iorga, T. Maiorescu, E. Lovinescu, Matei Caragiale (scriitori care apartineau... culturii burgheze) dar apărău alții...

INSTITUTUL EUROPEAN

NOUTĂȚI

Colecția SINTEZE

ISBN 973-586-109-7

120 pag

ISBN 973-586-162-3

392 pag

Michel Pastoureau

Stofa diavolului

Traducere de Gabriela Scurtu Ilovan și Oana Ududec

Studiul introductiv de Maria Caropov

J. A. Barnes
Sociologia minciunii

Traducere de Cristina Vrăjitoru

Studiul introductiv de Traian D. Stănculescu

În curs de apariție: Serge Bernstein & Pierre Milza, *Istoria Europei*, vol. 1-5

Îași • Str. Cronicar Mustea nr. 17 • C.P.: 161 • cod 6600
Tel-fax: 032 / 230197 • tel 032 / 233800 • tel. difuzare 032 / 233731
e-mail: euroedit@mail.dnts.ro • http://www.nordestr.ro/home.htm

"Pentru mine – spune autorul – cedarea cea mai întristătoare a Profesorului a fost adeziunea sa la PMR, printre o scrisoare deschisă publicată în Scinteia". După cîteva explicații și justificări, Gelu Ionescu adăugă: „La sfîrșitul anului 1962, într-un moment în care ascensiunea lui Mau' er dădea unele speranțe de dezgheț, închisorile nu s-au golit niciodată, iar amnistia a fost legiferată abia după doi ani, adică în 1964.

Dacă am trage „un fir roșu conductor” – cum se spunea prin anii '50 – care ar începe înainte de '40, cînd Tudor Vianu a fost redactor la ziarul *Gindirea* ce aparținea lui Nichifor Crainic (autorul articoului să ocupat doar de ultimii 20 de ani) și „firul roșu” ar trece prin 1946, cînd T. Vianu a fost numit ambasador, ar continua prin toate funcțiile avute de-a lungul timpului și ar ajunge la intrarea în Partidul Muncitoresc Român din 1962 și acordarea Premiului de Stat în 1963, nu s-ar putea afirma că Profesorul a avut, totuși... „o carieră politică”? Aristotel era de părere că „omul este un animal politic”. Cum să eliminăm un segment din destinul lui T. Vianu căreia a avut o viață privată, o viață profesională și o viață civicopolitică? A fost prezent în „Cetate” sau a trăit izolat în „Turnul de Fildes”? Cît a cedat *Omul* în defavoarea *Scriptorului*? S-a așezat T. Vianu în sensul Istoriei, sau s-a impotrivat ei? Atunci de ce G. Ionescu apreciază falsă afirmația mea: „Vianu a ales calea întoarcerii în țară pentru a-și continua cariera politică”? Și este „uimît și mihiț de modul lipsit de comprehensibilitate în care Bujor Nedelcovici transează împrejurarea luării teribilei decizii – întoarcerea sau desfășarea – uimît pentru că vine din partea unui om sensibil și încercat cum este, el însuși alegînd exilul după mari și multe ezitări – le unele din ele am asistat, după cum cred că își amintesc bine”. Nu am uitat nimic, Gelu Ionescu. Nu cred că o comparație ar fi posibilă, dar dacă a fost evocat episodul vreavei să amintesc că viața în România – perioada '77-'89 – era lipsită de orice soluție sau speranță. Eu cînd m-am întors în țară, în 1985, am fost luat în primire de Securitate și de Partid, interzis de a mai publica, iar pînă la plecarea definitivă din România (1987) la 50 de ani, nu am avut niciodată nici cel puțin un post de redactor într-o editură sau de jurnalist la vreo publicație. A trebuit să ajung la Paris pentru a lucra în redacția unei reviste literare.

Acum putem avea o altă perspectivă a evenimentelor de atunci

Se aduce în discuție cazul Blaga (aflat „la începutul cedării”, dar mai întîi a rezistat) și Noica pentru a se demonstra că în acea perioadă „un refuz în numele unei solidarități cu alii intelectuali și scriitorii interzisi sau închisori” ar fi fost imposibil pentru că cei arestați „fuseseră explicit de dreapta în perioada interbelică și erau de plan respinși și pedepsiți de regim pînă către sfîrșitul anilor '60”. Explicația nu mi se pare convinsă. Atenție! Dacă cei închiși fuseseră „explicit de dreapta” să înțelegem că T. Vianu – care nu fusese arestat – era de stînga? Se stie ce a reprezentat „stînga” în România în perioada 1944–1989: comunismul. Să tragem concluzia că T. Vianu a fost... comu-

fi făcut dacă în noaptea dogmatismului nu ar fi existat Tudor Vianu sau Călinescu”, dar de aici și pînă a considera „concesia și colaborarea ca o stare de normalitate” (și chiar valoare morală) mi se pare cel puțin forțat. Poate așa gîndea studenții Profesorului în acea perioadă și noi toti (eu fugeam de la cursurile Facultății de Drept și asistam la lectiile profesorului Tudor Vianu), acum însă, putem avea o altă perspectivă și o altă analiză a evenimentelor de atunci, fără să fim nici intoleranți și insensibili ori neînțelegători față de aceea perioadă.

Se confundă conceptual de victimă cu cel de suferind

Este adevarat că o analiză generală a „specificului românesc” ar putea face posibilă ideea că – de-a lungul istoriei – am fost tentați către adaptare, supraviețuire, continuitate, compro-

Tudor Vianu și Elena Vianu, Albești, 1939

nist?! Ar însemna că întreaga demonstrație a lui Gelu Ionescu să arătă că și el însuși alegeră exilul după mari și multe ezitări – le unele din ele am asistat, după cum cred că își amintesc bine”. Nu am uitat nimic, Gelu Ionescu. Nu cred că o comparație ar fi posibilă, dar dacă a fost evocat episodul vreavei să amintesc că viața în România – perioada '77-'89 – era lipsită de orice soluție sau speranță. Eu cînd m-am întors în țară, în 1985, am fost luat în primire de Securitate și de Partid, interzis de a mai publica, iar pînă la plecarea definitivă din România (1987) la 50 de ani, nu am avut niciodată nici cel puțin un post de redactor într-o editură sau de jurnalist la vreo publicație. A trebuit să ajung la Paris pentru a lucra în redacția unei reviste literare.

Sigur, ne putem întreba „ce ne-am

mis, corupție sau soluții abile de tipul „ne descurcăm noi”. Autorul acordă „toată cinstea celor care au putut fi eroi, care s-au înținut departe de regim, supraviețuind în tăcere sau în literatură sertarelor”, dar apoi lansează o chestiune care șocăază: „Fie-mi îngădui să întreb cîți astfel de eroi cunoașteți?”. Exemplele sunt numeroase, fără să-mi amintim pe cei care au murit la Sighet. O să mă rezum doar la cîțiva: de la N. Steinhardt pînă la părintele André Scrimă și cei arestați în „Grupul de la Antim”; de la I.D. Sirbu (literatura de sertar) și pînă la ultimii disidenți din țară și exil; de la ofițerii care au luptat în munți (Arnăuțou) și pînă la părintele Cleopă, care a trăit în ascuns în pădure; de la Ecaterina Bălăcioiu (mama Monica Lovinescu) și pînă la cei care găzduiau un fugar în pivniță sau il zideau într-o camere... toți anonimi (uitați, fără morminte, fără comemorări sau centenare) care nu au denumit atunci cînd au fost torturați, ori n-au semnat procesele-verbale măsluite din timpul anchetelor... Nu o să evoc ce am trăit și văzut în familia mea pentru a nu intra într-un „spațiu ce ar putea părea subiectiv”, dar... au fost mulți eroi care nu aveau nici cel puțin conștiință eroismului lor. Era stare lor firească de normalitate fără compromis în anormalitatea pe care o trăiau. Un popor care – să zîmtem – nu a avut eroi ar trebui să-i inventeze pentru a re-invăța ce însemnă ideea de sacrificiu și sentimentele de demnitate și onoare. Se pare că este mai facil să te mindrești pentru geniu în compromis decît să accepti alegerea radicală dar fără compromis și... fără geniu.

Cînd vrei să-l aperi pe T. Vianu (mai ales cînd îl admiră și iubăt ca profesor și om) este explicabil să nu vezi – chiar dacă dorești – cealaltă față a medaliei: intrinsigență spirituală și verticalitatea morală. G. Ionescu este însă de părere că: „Istoria

Pe marginea textului
lui Gelu Ionescu

Despre Tudor Vianu
în ultimii săi 20 de ani apărut
în nr. 43-45/1998 din 22

teribilă pe care am trăit-o este suma acestor viziuni despre una și aceeași realitate. Cred că să intâmnam o cercetare a reconstituiri întregului, nu doar părții din el”. Cum să reconstituim întregul dacă se confundă conceptual de victimă cu cel de suferind? Nimici nu contestă faptul că Profesorul a suferit din punct de vedere profesional și chiar social, dar să crezi că a fost o victimă mi se pare exagerat. O victimă (lat. *victima*) este un individ – innocent – care și-a pierdut viața. Cel care a suferit (lat. *suffere*) este un individ care a suportat un rău – fizic sau moral – dar nu și-a pierdut viața. Diferența este esențială? Dacă știm unde să-i situaăm pe Mircea Vulcănescu și Gheorghe Brătianu, unde să-l asezăm pe T. Vianu?... Este rîndul meu să remarc: lucrurile sunt mai complicate și mai delicate decât crede Gelu Ionescu.

Profesorul nu a fost nici „căluș”, dar nici „victimă”

După tehnica știută, autorul ia cîteva cuvinte dintr-o frază, o trunchiază și apoi afirmă: „Bujor Nedelcovici mai cere imperios un răspuns și la întrebarea: Tudor Vianu a fost de partea invingătorilor sau a invinsilor?”. Iată ce am spus: „Dar să revenim la problema esențială: a jucat Tudor Vianu un rol politic? A făcut el pactul cu diavolul? A fost de parte a invinsilor sau a invingătorilor? A avut el o răspundere morală? (...) „S-ar putea spune că Tudor Vianu a rezistat prin cultură și și-a apărat catedra ca pe un amvon de unde le vorbea studenților”. Dintr-un complex profesor, blindat și amabilul Gelu Ionescu – în stilul său – încearcă să le spăle pe șărzișorii săi: „Las la o parte faptul că întrebarea mi se pare nefericit gîndită și formulată, mai ales în ordinea unui destin istoric în care invinsii de ieri sunt invingători în istoria culturii noastre. Presupun că Bujor Nedelcovici vrea să spună: de parte a căldăilor sau a victimelor”. Ei bine! Nu! G. Ionescu se înșelă! Am vrut să spun exact ce am spus. Atunci cînd analizezi o mare personalitate – cum a fost profesorul Tudor Vianu – nu pot să discuti în termeni: căluș sau victimă. Tot mai pentru că – după opiniia mea – Profesorul nu a fost nici căluș și nici... victimă.

Nimici nu contestă – repet – dificultățile prin care a trecut T. Vianu în 1948, cînd i-a desființat catedra de *Estatistică*, tentativele de a fi scos din *Universitate* sau ezitările și suferințele din ultima perioadă. Cum nu am avut „voacă da a fi martir”, nu aș putea să uit sau să-mi absolv – am declarat și altă dată – complicitățile, cedările sau tăcerile și cu atît mai mult nu mi-ă fi îngăduit să adopt poziția unui... acuzator. Așa cum spuneam și în articolul anterior: „Singurul drept pe care mi-l am asumat a fost acela de a înțelege din interior un fenomen, o persoană sau un eveniment socio-politic”. Este posibil să facem „mai multe lecturi” ale aceluiași fapt istoric? Este posibil să ieșim dintr-o „gîndire unică și monocoloră” (care ascunde o crispare și o logică de autoamnistie) atunci cînd analizăm o mare personalitate din cultura română? Am convingerea că „un pas a fost făcut” și nu peste mult timp o să dobîndesc calmul, linisteala și seninătatea necesare unor analize lucide, detasate și – în special – mai puțin pasionale.

Paris

(Subtitlurile aparțin redacției)

NEMIRA

Mircea Malita
ZECE MII DE CULTURI, O SINGURĂ CIVILIZAȚIE, SPRE GEOMODERNITATEA SECOLULUI XXI
COLECȚIA „POLITICA”

Costin Scorpan
ISTORIA ROMÂNIEI
ENCICLOPEDIA
COLECȚIA „DICTIONARELE NEMIRA”

Pierre Riffard
DICTIONARUL ESOTERISMULUI

Traducere din limba franceză și note
de Doina și Gheorghe Pînescu
COLECȚIA „DICTIONARELE NEMIRA”

Comenzi: C.P. 26-38 București; E-mail: nemira@dnt.ro

N. 1949 la Mogoșani
• Absolvent al Institutului de Arhitectură "Ion Mincu" din București (1973) • Carieră didactică la același institut după 1978 • În 1988, cînd se stabilește în Italia, obține mai multe premii la concursuri naționale sau internaționale de arhitectură și urbanism • Se află actualmente în Gallese, provincia Viderbo, la nord de Roma • „Talentul și sensibilitatea artistică ale lui Sorin Sergentu sunt dublate de o solidă cultură umanistă” spune prietenul său, arhitectul Nae Lascu.

se stabilește în Italia, obține mai multe premii la concursuri naționale sau internaționale de arhitectură și urbanism • Se află actualmente în Gallese, provincia Viderbo, la nord de Roma • „Talentul și sensibilitatea artistică ale lui Sorin Sergentu sunt dublate de o solidă cultură umanistă” spune prietenul său, arhitectul Nae Lascu.

Îmi place mareea astă intunecată și zgomoasă, schimbătoare și disperată. Eu, care vin acum de la albastra și placida Mediterană, regăsesc aproape în fiecare vară această altă mare, Pontul sălbatic vinețiu, mai mult verde decât albastru, mai mult negru decât verde, scrijelit către maluri de fisuri albe de spumă. Orizontale lungi de apă verde și sărată, de plajă aurie, de verde argintiu prăfos al copacilor crescuți din nisip; linii paralele ce se aleargă pînzându-se în infinit între mare și lacul Sutghiol pînă la lacul Sinoe și Histria cu coloanele răsturnate.

Pe plajă, după-amiază cînd soarele născut din mare începe să coboare dincolo de pilcul de popii ca apoi să se cufundă în oglinda argintie a lacului, mă pierd în contemplarea unei clădiri simetrice, mai mult lungă decât înaltă, privind către mare cu ferestrele și balcoanele ei bine desenate, cu cele cîteva arcade elegante ale corpului central, cu pergola de coronament lucrată în lemn, fericită încheiere a unei impecabile compozitii arhitecturale. Vin mai tot timpul aici la plajă, bucuros să-l regăsesc în fiecare an aşa cum îl regăsești un vechi prieten.

Perioada fericită a arhitecturii românești

Nu știu ce anume mă leagă pe mine de hotelul Rex din Mamaia, ce fizică ascunsă există între noi. Fațada astă dinspre mare este în fond destul de sobră, riguroasă în aliniamente și echilibrată în distribuția maselor, simetrică, deci monumentală în bună măsură. De aici ar fi putut să rezulte o clădire perfectă, dar rece, iar monumentalitatea ei ar fi putut duce atât de ușor la retorică, aşa cum prea des s-a întîmplat cu anumite construcții din anii '50.

Aici nu e aşa, aici ne aflăm „între cele două război”, perioadă fericită și pentru arhitectura românească, cînd rigoreară conceptelor compoziționale de bază nu împiedica visul sau fantasia, iar educația, cultura, bu-nă-simt stabilirea o măsură în toate. Perioada „stilului cubist” al lui Horia Creangă, dar și vilelor de la Balci ale doamnei Delavrancea cu izul lor balcanic, mediteranean.

S-a reușit atunci o frumoasă sin-teză între modernitatea nouă stil internațional și sedimentele culturale-istorice ale unei spiritualități complexe latino-bizantine; levantul din noi îndulcire atunci vigoarea clasicală sau modernă fără însă să provincializeze. Se poate spune că se ajungea chiar la „specific național” fără pasița vulgară la care am asistat în ultimii douăzeci de ani și la care din păcate asistăm și astăzi. Ca orice artist, arhitectul se exprimă prin opera sa, iar în același timp opera îl dezvăluie, îi trădează calitățile sau defectele intelhoeale și sufletești. Privind la ceea ce au lăsat înaintașii noștri din acea perioadă, dar chiar și la operele mai tîrzii, după ultimul război, ale unor arhitecti pe care am avut norocul să-i avem dascăli, putem să ne dăm seama

Arhitect SORIN SERGENTU

Armonie sau haos?

de deosebită valoare a acestor personalități dotate din punct de vedere profesional, cultural și sufletesc, adeverăte élite intelectuale ale vremii. Arhitecți intelectuali ce faceau arhitectură cultă.

Hotelul Rex apartine acestei arhitecturi așa cum și frații lui întru spirit și epocă, hotelurile Continental din Constanța și Athénée-Palace din București. Ultimele două, înrudite cum spuneam, erau la vremea lor construcții reprezentative ale orașului. Trecrea anilor nu le stîrbește nimic din prestață, ba dimpotrivă, datorită calității arhitecturii și atmosferei de plăcută urbanitate ce emanau aceste construcții, ele însele și spațiul înconjurător, fie piață, fie bulevard, devenind locuri privilegiate, semnificative în viață socială a urbei.

La București ne bucurăm de prezența hotelului Athénée-Palace ce în-

ne. Ne-au prădat alții și ne prădăm noi însine cu pasiune masochistă.

Cînd eram în tară îmi petreceam vacanțele la Constanța. Mă duceam să pictez pe malul mării: portul, vasele, golful micului port Tomis, casele vechi, străzile; străzile alea ce se terminau în gol, în apă și în cer, aşa cum numai un oraș la mare poate avea. Anii de-a rîndul am pictat marea și cerul, plaja, nisipul, elementele. Arhitectul din mine era totuși sensibil la case, la ziduri. Tencuială albă, olane roșii, porți și garduri din lemn incrustate în ziduri albe. Citiseam mult despre Grecia, despre Istanbul, dar nu le văzusem. Intuitam totuși în Dobrogea, la Constanța, lumina Mediteranei și farmecul Bosforului, Balcanii pe care fară motiv îi renegaseam în favoarea „latinității”. Pierdusem Balicul și Mangalia veche, scufundasem insula Ada-Kaleh, ne rămînea Constanța.

Palatul Bibliotecii Universitare în perioada interbelică

chide cu fațada lui armonioasă și caldă latura de nord a unei piețe dragă nouă, la alcătuirea căreia participă și alte construcții de prestigiu cum sunt Palatul Regal, Ateneul Român, Biblioteca Centrală. În decursul anilor am pus aici tot ce aveam mai bun, aşa cum în Evul Mediu și în Renaștere italienă au știut să pună tot ce aveau mai de preț în minunatele lor piete. Cum ne-am simțit noi dacă peste noapte una din aceste „perle” ale orașului nostru s-ar prăbuși în tărâna?

Tara nimănui, pămînt de prădăciune

La Constanța acest lucru s-a întîmplat. și nu din vina vreunui catastrofă sau la porunca vreunui dictator nebun. Cutremurul din '77 a trecut, a trecut și dictatorul cu genul său din străgător ce ne-a văduvit de atită monumente. Mă gîndeam că tot ce putea fi mai rău putea fi socotit de domeniul trecutului. Nu-mi vine să-mi cred ochilor, și totuși și adevărat: hotelul Continental este acum un mormân de moloz, grini și stîlpi de beton rețezați la înălțimea primului etaj. Ceea ce a mai rămas din această clădire civilizată, cultă, monument de arhitectură, ne privește astăzi, în pragul celui de-al treilea mileniu de civilizație creștină, cu ochii disperați ai Hiroshimei! Nu trebuie să ne interesezem motivele acestui gest, pentru că nu poate exista justificare. În Japonia de acum cîteva sute de ani, morala Bushido ar fi cerut celui vinovat pentru o astfel de decizie barbară sacrificiul suprem, spintecarea pintecului de jos în sus...

Dar nu sănsem în Japonia, sănsem în țara nimănui, pămînt de prădăciune

Aici, ca peste tot, se construieseră cariere noi înspre nord, necesare pentru dezvoltarea unui oraș mare, industrial, dar centrul vechi, prelungindu-se în sud cu aşa-numita Peninsula, păstră încă un important fond constructiv de sedimentare istorică; o agregare eclectică de stiluri: balcanic dobrogean, neoclasic, Art Nouveau, stilul cubist al anilor '30. Multe din casele astăzi erau destul de degradate, deoarece de centrele vechi ale orașelor noastre nu se mai ocupase nimeni de aproape 50 de ani și, aşa cum știm, fusese să treptăt ocupație de o categorie de chiriași certă că cu civilizația și cu simțul civic. Mă rugam la Cel de Sus ca aceste case să reziste cît mai mult, căci epocha nu era proprie renovației, ci demolării. Unele din ele erau destul de mici, de modeste, altele mai mari, mai arătoase, dar săzinsuți în lungul străzilor mai largi sau mai inguste, chiar în stiluri foarte diferite, crea un țesut urban omogen și o atmosferă specifică de mare savoare. Erau necesare lucrări de reparație și de zugrăveală și altele mai delicate de umplere a golurilor. Era nevoie de bani, bunăvoiță și bun-gust, dar cum lucrurile astăzi nu se mai găseau, casele au început să cadască una cîte una: a căzut mai întîi mica Sinagogă cu fațada neogotică de pe malul mării. Tot aici au căzut tot felul de case, chiar din cele mari. S-a realizat „esplanada” nici modernă, nici tradițională, cu blocuri care nu au nici un specific, afară poate de specificul provincial, de mahala, tipul de arhitectură cu care Ceausescu a distrus centrul vechi al Bucureștiului și nu s-a oprit, din păcate, ci a continuat cu alte cîteva clădiri indecente poluînd bulevardul Ana Ipătescu, ca să ajungă să dea lovitura de

degeaba revenim la vechile denumiri de străzi, bulevarde și piete dacă nu ne pasă cum arată ele. Noi arhitectii ar trebui să ne dăm fru liber imaginea doar în măsură în care ne simțim destul de culți. Ca să putem face „case bune” avem nevoie de restricții, de norme pe care să le respectăm, de un plan de sistematizare.

Trecem de la arhitectură la politică. Ce spun domnii parlamentari, asesori, primari? Cît timp le trebuie ore pentru a decide:

Armonie sau haos?

August 1998
(Subtitlurile aparțin redacției)

grătie Pieței Victoriei. Biata Președinte a Consiliului de Miniștri, bietul Duiliu Marcu, biata arhitectura cultă!

Revenind la Constanța, să continuăm politica de demolare a caselor vechi și la un moment dat sărmmanul Publius Ovidius Naso a rămas cu nasal în vînt, căci în față lui s-a prăbușit un întreg front de piață înalt de cinci etaje. E și mai trist acum căci nu iubea deloc Pontul Euxin. E totuși silit să-l privească printre-o gaură în carnea cetății largă de peste o sută de metri!

Bănci și biserici

Asta a fost atunci. Au trecut nouă ani de la schimbarea politică ce a zuguduit Europa de Est și ce facem noi astăzi? Noi astăzi dărâmăm Continen-talul. Centrul istoric al orașului arată ca o babă stîrbă, casele vechi vor continua probabil să cădă sau să în cel mai bun caz le va fi deteriorată imaginea prin modificări pe care municipaliitatea se face ca și pînă acum a nu le băga în seamă. Se dărîmă și se construiesc ca nicăieri în lume, fără criteriu, fără norme, fără plan de sistematizare urbană. O soartă cruda continuu să stăpînească destinele acestui oraș și, bănuiesc, ale multor orașe din România. Recunosc că sunt însămicinat, deoarece îmi dau seama că un capitalism hotic și barbar nu e cu nimic mai puțin periculos decît o dictatură comunistă, cel puțin pentru cultura unei tări, deoarece ambele sunt inculcate. Văzind cum continuu să ne batem joc de orașele noastre, nu știu cum aş putea fi contrazis.

Este un fapt de cultură să ridici o bancă înaltă de șase etaje de sticlă între două case parter și etaj „fin de siècle”? Sau poate este mai lăudabilă construcția unei biserici în stil vechi, lamentabilă pastișă a trecutului bizantin, în mijlocul unui spațiu delimitat de blocuri confort 2, într-o periferie? Este greșită biserică sau bcurile?

Total este complet greșit. Este greșit în primul rînd amplasamentul bisericii, iar după părerea mea și stilul ei; catolicii fac biserici moderne, unele frumoase. Oare canonul ortodox este aşa de rigid încît nu permite conceperea unui lăcaș de cult în sintonie cu epoca în care este ridicat? Nu știu, dar „bolta moldovenească” era modernă la vremea ei; dacă o refacem astăzi și stupidă. O interpretare a unui sistem constructiv tradițional în cheie modernă, în așa fel încît să păstrăm o anumită continuitate, rămînind totuși în actualitate, nu ar fi de preferat?

Același lucru este valabil și pentru „perdelele de sticlă” ce îmbracă cu rost și fără rost fațadele „edificiilor moderne”, adică bănci, ce altceva.

Bănci și biserici bizantine, a naibii combinație! Eu nu am nimic cu bancherii și nici cu biserică, rămîn totuși bun creștin, dar dacă nu vă și cu supărare, în situația actuală a tării noastre, să preferă școli și spitale. Educație și cultură și în acest sens aș face un apel la biserică noastră ortodoxă, în măsură posibilul să-să propună telul nobil de a încuraja operele de binefacere și de cultură, așa cum o făcea cîndva prin tradiție. Acum nu mai e ca atunci: dacă se dărîmă case (nu doar biserici), Biserică să se simtă responsabilă!

Degeaba revenim la vechile denumiri de străzi, bulevarde și piete dacă nu ne pasă cum arată ele. Noi arhitectii ar trebui să ne dăm fru liber imaginea doar în măsură în care ne simțim destul de culți. Ca să putem face „case bune” avem nevoie de restricții, de norme pe care să le respectăm, de un plan de sistematizare.

Trecem de la arhitectură la politică. Ce spun domnii parlamentari, asesori, primari? Cît timp le trebuie ore pentru a decide:

Armonie sau haos?

VLADIMIR TISMĂNEANU

Originile apostaziei: Arthur Koestler și teroarea stalinistă

Numele lui Arthur Koestler este indelebil legat de denunțarea atrocităților totalitare în acest secol. Scris în limba germană, romanul său *Darkness at Noon* (cunoscut în românește sub titlul *Zero și infinitul*), apărut la începutul anilor '40 în ediție engleză, însă devenit celebru abia după război, rămîne probabil cel mai cunoscător document literar legat de catastrofa Marii Terori staliniste din perioada 1936–1939. În urmă cu cîteva luni, în paginile săptămânalului *The New Republic*, cunoscutul istoric cultural Michael Scammell (autor între altele ale unei monumentale biografii a lui Aleksandr Soljenițin) a publicat o serie de documente inedite din arhivele Cominternului legate de geneza acestei cărți cruciale pentru conștiința istorică a veacului douăzeci. Este vorba de două scrisori adresate de Koestler în 1938 conducerii Asociației Scriitorilor Comuniști Germani în Exil în care își exprima totalul dezgust și revoltă morală în raport cu farsurile judiciare care aveau loc la Moscova sub chipul „proceselor” împotriva Vechii Gărzii bolșevice. Să menționăm că scrisorile lui Koestler au fost trimise după perioada pe care autorul o petrecuse în Spania Războiului Civil, unde, împreună cu George Orwell, avusese ocazia să descorepe pe viu mașinațiile diabolice ale agenților teroriste staliniste împotriva oricărora manifestări de autonomie politică și spirit democratic. În autobiografia sa apărută în anii '50, Koestler se referea la aceste scrisori considerindu-le pe veci dispărute (fie în „gaura memoriei” comintenește, fie, cinești, în arhivele Gestapo-ului, după ce vor fi fost capturate în Parisul ocupat de Germania nazistă). În realitate, aflăm acum, așa cum scrisește odinioară Bulgakov, „manuscisele nu ard”. Scrisorile lui Koestler au zăcut decenii de-a rîndul, prima, mai laconică, într-un fond special al arhivelor KGB-ului, cea de-a doua, mult mai detaliată, în arhivele Internaționalei a III-a, într-un dosar purtând eticheta: „Arthur Koestler. Strict confidential”.

De ce sînt aceste scrisori atât de importante? Înții de toate, întrucăt ele luminează drama de conștiință a unui intelectual revoluționar la acel secol istoric pe care romancierul Victor Serge l-a numit „al miezului de noapte din secol”, cînd delirul stalinist ajunsese la culmea paranoiei polițiste și cînd evenimentul imposibil pentru orice om de bună credință să rămînă mut fără ca prin aceasta să participe la perpetuarea unei oribile și singeroase masacra de. Apoi, este vorba de un diagnostic lucid, cît se poate de riguros, al degringoladei morale a bolșevismului. Rupind cu colegii săi stalinisti, Koestler știa că se aşazăă liberătățile în afară propriei sale familiile politice, că riscă să fie ponegrit, insultat, chiar nimicit. Sîi totuși, ruptura devenise pentru el inevitabilă. Nici un alibi, nici o raționalizare sofisticată nu mai puteau justifica susținerea imensei minciuni staliniste. În 1938, autorul se menține încă în iluzia că URSS reprezintă ultimul rezam al antifascismului. Ulterior, odată cu semnarea acordului de brigandaj internațional din august 1939 între Molotov și Ribbentrop, se ajunge la ruptura totală. Nu mai există nici un motiv pentru Koestler, Orwell sau Manès Sperber să se abțină de la condamnarea Uniunii Sovietice ca despotism totalitar, frate siamez al Moloch-ului nazist. Astăzi, cînd se scurge multă cerneală pe tema comparației nazism-comunism, este important să ne amintim că în urmă cu sase decenii cîțiva intelectuali

intr-adevăr onești au avut podoarea să pună degelul pe rană și să denunțe *omologia structurală întră crimă și barbarie* a celor două regimuri revoluționar-totalitare absolute ale secolului nostru.

Prima scrisoare este un text lapidar, prin care Koestler își anunță colegii comuniști de expresie germană că a decis să demisioneze din Partidul Comunist German. Era vorba de un gest de o imensă semnificație, prin care scriitorul rupea cordoul umbilical cu o organizație quasi-religioasă, ai cărei membri făcuseră din demagogia fraternalității antifasciste un adevărat drog politic. În acest text, Koestler insistă că nu se gîndește să adere la un grup de opozitioniști și că se menține convins de faptul că URSS „este un factor decisiv pozitiv în echilibru politic al timpurilor noastre”. Cîteva zile mai tîrziu, ruptura devine mult mai categorică. Apostasia se adîncește ca experiență existențială definitivă. Acuzațiile la adresa bolșevismului instituționalizat sunt configurate cu deplină claritate, anticipind tulburător paginile cele mai dramatice din romanul ce avea să apară cîțiva ani mai tîrziu. Reproșul fundamental adus de Koestler bolșevismului în ipostaza sa stalinistă este crescîndă degenerare morală, climatul terorist impus ca normă de existență a partidului, anihilarea oricărui scînteie de independență mentală și politică. Scrie Koestler: „Faptul crucial este că evenimentele precum procesele de la Moscova nu sunt incidente izolate afectînd doar șaloanele superioare ale partidului. Ele nu sunt decît expresia cea mai crasă și mai revoltătoare a unei boli care a atins întreaga mișcare, a infectat categoriile medii de cadre și se extinde pînă la celulele individuale”. Cea mai gravă cauză, dar și consecință, a teribilei maladiei a spiritului și practicii revoluționare leniniste, pen-

tru Koestler, ca și pentru eroul său Rubașov din *Darkness at Noon*, o constituie absența unui sistem al eticii ori, mai exact spus, subordonarea mijloacelor față de scop. Neo-machiavelismul bolșevic își află rădăcinile în această exaltare a unei pretinse cauze sacre în numele căreia se pot justifica cele mai abiecte acțiuni: crima, trădarea, delăjirea: „Nu avem o teorie a moralei revoluționare. Nu avem decît practica. Ea se întemeiază pe axioma, niciodată clar exprimată însă tacit acceptată, conform căreia scopul scuză mijloacele. Vechiul slogan al ieziuitilor... a fost reconstruit în chip dialectic și oricine stie că dialectica permite tot soiul de trucuri”. Ceea ce rezultă dintr-o asemenea vizină cînică asupra actului politic nu este decît o continuă persecuție a oricărei opțiuni care se distinge de „linia generală” dictată de conducătorii presupusi infiabile. Koestler îl citează pe Lenin care spusese cîndva că nu este suficient ca un inamic al partidului să fie învinis, ci el trebuie făcut de asemenea demn de dispreț. Ce rămîne atunci valabil din vechea credință? La momentul scrierii acestui text sfîrșitor și sfîrșit, Koestler încă mai speră. Era „speranța disperării” de care vorbea cîndva Walter Benjamin. Uniunea Sovietică, cu toate aberațiile staliniste, îi mai apărea marelui dezamăgit drept un teritoriu, la căruia apărare era indispensabilă. Cum spuneam, anul 1939 și macabru pact sovieto-nazist vor risipi aceste ultime iluzii. Scrisorile lui Koestler de despartire de colegii comuniști și demisia din partid rămîn, în opinia mea, momente referențiale ale literaturii deșteptării din somnul dogmatic și a sfidării înregimentării totalitare, fie ea de dreapta ori de stînga.

Washington, DC
14 noiembrie 1998

CENTRUL INTERNAȚIONAL PENTRU ARTĂ CONTEMPORANĂ

anunță:

concurs de proiecte curatoriale pentru Expoziția Anuală 1999.

Proiectele trebuie să propună o privire neconvențională asupra artei românești contemporane, în contextul internațional al ultimilor 10 ani.

Data limită de primire a proiectelor: 15 ianuarie 1999.

Pentru informații suplimentare, ne puteți contacta la sediul nostru din str. Spătarului nr. 52, sector 2, București, tel.: (01) 2103070 sau 2107777, e-mail: csac@mail.sfs.ro

CENTRUL INTERNAȚIONAL PENTRU ARTĂ CONTEMPORANĂ

organizează în perioada 10–14 decembrie 1998

Seminarul Internațional de Multimedia „WEBART '98”

care se va desfășura la Institutul de Tehnică de Calcul din București.

Seminarul va fi structurat în două secțiuni. Prima secțiune se va desfășura în primele două zile și va cuprinde prezentări de proiecte. Cea de a doua secțiune va consta într-un atelier de lucru pe tema: „Structură și design de pagină WEB”. Atelierul va fi condus de personalități românești și internaționale, cum ar fi Margaret Jahrmann/Austria, Irina Aktuganova/Rusia, Karel Dudash/Keh/Germania, Iános Sugar și Miklós Peternac/Ungaria.

Seminarul se adresează artiștilor și studenților din Academile de Artă care dezvoltă sau doresc să dezvolte proiecte multimedia.

Deoarece numărul participantilor este limitat, cei interesați trebuie să trimită un Curriculum Vitae la CIAC (prin fax sau e-mail) pînă la data de 3 decembrie 1998. Doar persoanele selectate vor fi contactate pentru a primi informații finale.

Pentru detalii, ne puteți contacta la sediul nostru din str. Spătarului nr. 52, sector 2, București, tel./fax: (01) 2103070 sau 2107777, e-mail: csac@mail.sfs.ro

DIN SUMARELE VIITOARE

- Suplimente 22 Plus: „Șanse egale pentru femeile din România (2)”; „Situația financiară a firmelor de difuzare a presei” • Catherine Durandin: „De la liberalismul pașoptist la ortodoxismul anilor '30” • Alice Voinescu: Scrisori inedite • Bujor Nedelcovici: „Vă rog să mă iertați, domnilor” • Interviu cu Radu Sărbu, directorul FPS

GABRIELA ADAMEȘTEANU

America văzută la suprafață (IV)

Pe bijiiile despre Securitatea externă

În ultima perioadă a regimului Ceaușescu și în toți ani regimului Iliescu trebuie să se fi cheltuit sume serioase pentru „îmblinzierea exilului”, pentru că doar aruncind o privire la suprafață poți să rămâni uimit atât de amplearea acțiunilor *DIE* (obiectivul principal al său fiind spionajul de natură politică, militară și economică în țările vestice), cît și de numărul de români „utilizați” – constient sau nu.

Primul interes al acelui departament al *Securității* externe având ca sănătate exilul trebuie să fi fost, desigur, legat de vizitele președinților României, întâmpinate cu revoltă și ostilitate crescândă de români „fugiti” ori „plecați” (mitinguri organizate de asociații și personalități din exil, manifestații de protest în fața ambasadei, în fața clădirilor oficiale). Ele dădeau presei străine ocazia de a privi mai atent realitățile dramatice din România și o altă versiune a prezentului decit dorreau autoritățile române. Informații despre aceste acțiuni au existat doar prin intermediul posturilor de radio străine, îndeosebi *Europa Liberă*. Cei ce n-au ascultat postul respectiv nu știu nimic despre ele; chiar cei ce l-au ascultat nu au înțeles toate emisiunile, nu au deci un tablou coerent și complet.

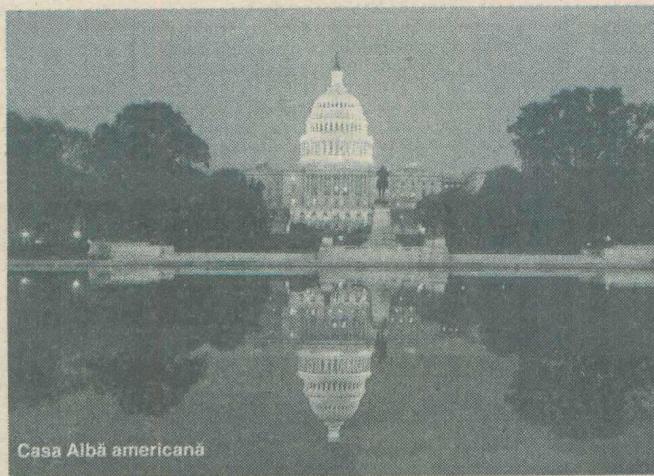
Istoria ale exilului, măcar pe perioada, ar fi binevenită: ideal ar fi să se luceze în echipe, armonizindu-se, cit de căt, fie și prin juxtapunere, punctele de vedere diferite care în spațiul românesc duc la vesnică autosabotare. Cred că în politica față de exil a autorităților române a existat „perioada dură” – obședantul deceniu – cind, pe lângă tentativă de răpire, asasinare, s-a procedat și la reprimarea plină de cruzime a familiilor din țară ale personalităților din exil. Poate că torturarea și implicarea într-un proces cu ani grei de închisoare a lui Dinu Pillat să fi fost determinată de încercarea de a fringe activitatea din exil a cununiatului său, Mihai Fărcașanu, o speranță a Partidului Liberal, chiar și în exil. Așa poate fi văzută și uciderile în închisoare a Ecaterinei Bălăcioiu, mama Monicăi Lovinescu. În paralel cu linia dură care n-a fost niciodată abandonată – încercarea de asasinare a Monicăi Lovinescu, tentativele la adresa lui Paul Goma, morțile suspecte ale unor directori și jurnaliști de la postul de radio *Europa Liberă* sint doar cîteva dintre cele mai cunoscute „cazuri” –, odată cu perioada „deschiderii” (1964), s-a încercat atragerea personalităților din exil. Puterea din România a încercat să se „legitimizeze” și, folosind vechiul stil, putem spune că „în ciuda anumitor succese, rezultatele sint nesatisfăcătoare, încă”.

Disprețul românilor față de români – o trăsătură națională

Iar cind spun „încă”, mă refer și la politica de după noiembrie 1996 – a Președinției și a Ministerului de Externe. „Vechiul exil” nu „calcă” nici acum în multe ambasade ale României din țările vestice. Parte dintre personalitățile culturale din diasporă duc aceeași politică față de centrele culturale (unele, însă, la Roma, dar și la New York, arată altfel decit își închipuie ei). Exilul sau dispora (sau cum vrem să spunem fiecare) este tot o Românie – mai mică, însă, de aceea am impresia că tensiunile sunt mai puternice. Toate

conflictele, vechi și noi, la fel de intense, au un spațiu de descărcare mai mic. Între diferențele grupuri sunt adevărate prăpăstii. Există și un „esantion” de români atât de adaptati (sau atât de doritori să se adapteze) încât nu frecventează cercurile românești – oficiale și neo-

zat. Relațiile sale strînse cu *Departamentul de Stat* american ar trebui să fi fost apreciate altfel de noua putere din România, dacă ea nu este în stare să aprecieze meritele contra regimului Ceaușescu. Dar și aici rămîne un semn de întrebare.

Casa Albă americană

ficiale – pentru ca să nu se remolipsească de păcatele autohtone, ca să nu piardă vremea cu ceea ce nu-i interesează, ca să nu se trezească „în cine stie ce iștorii”.

O trăsătură a românilor de pretutindeni și frecventă în toate timpurile este (opinie strict personală) că îi disprețuiesc pe români. Chiar și cind au devenit cetățeni ai altor state și cind se cred deci salvați de păcatele naționale, îi mai leagă de primul lor pămînt această repulsie, acest dispreț – semnul unei răni necicatrizable. Români cultivă bovarizează: nivelul educației lor îi plăzează în Europa, în America, dar duc în spate experiența unei țări tinere (de 150 de ani cel mult, de mai puțin de 100, dacă luăm în seamă „data Marii Uniri” cu o administrație deficitară, cu grave deformări în timpul dictaturilor) cu care nu se pot impăca. Ei compară neconenit România cu Franța, Germania, SUA, ceea ce în fapt nu răspunde nici unei logici.

Este prezentă pe pămîntul primitor al Americii și fosta *Securitate*, prin reprezentanții ei. Parte trebuie să fie „cîrțite” și numărul lor nu cred că este mic, dar America are un organism rezistent.

Parte sint cei care „au defectat” (termen mai frecvent auzit în comunitatea română decit în America), deci au adus, implicit, o contribuție în lupta dintre cele două sisteme prin victoria comunismului. Reprezentantul lor cel mai celebru este general Ion Mihai Pacepa, al cărui nume a devenit hiperconoscut doar atunci cind a fugit. El trebuie să aibă destule păcate pe conștiință, pentru că altfel n-ajungea primul om în *DIE*, dar este sigur că apoi și le-a răscumpărat, în mare parte, pentru că a lovit în regimul Ceaușescu ca nimănul altul. Ciudat este că, după nouă ani de cînd Ceaușescu a fost dat jos și omorât, generalul Pacepa a rămas cu aceeași condamnare. Să înțelegem din aceasta că foștii săi colegi (ceausiști, ori prosoviții, ori și una și alta) continuă să conducă țara? Încă și mai scandaluoasă este situația lui Mircea Răceanu, fost director în *MAE* pentru America, condamnat la moarte ca spion american, care a făcut închisoare pînă după 22 decembrie 1989 și apoi a fost expul-

La școală, în America

Elitele politice, inclusiv cele comuniste, și-au trimis urmași să studieze în străinătate și, cind s-a putut, în America. Toate „marile familii” ale anilor '50 au ramuri, chiar dacă nu cele principale, totdeauna în Europa și America. (Iată una din prăpăstile exilului, vizibilă cu ochiul liber.) După '89, studiile în străinătate ale copiilor

CITITORII DIN STRĂINATATE

Se pot abona la revista „22” achitând la redacție (Calea Victoriei 120) costul abonamentului sau depunându-l în conturi deschise la Banca Comercială Ion Tîrzie – Sucursala Doamnei (menționind CODUL SWIFT: CBTROBU);

(pentru dolari) în contul 402400230030, pentru mărci în contul 402400230031, pentru franci francezi în contul 402400230035, pentru lire sterline în contul 402400230032, pentru franci elvețieni în contul 402400230033, pentru lire italiene în contul 402400230034) sau (pentru orice fel de valută) trimijind un cec (money order) pe adresa: Revista „22”, Calea Victoriei 120, cod 70179, sector 1, București, România.

Pentru a nu se reține un comision foarte mare de către bănci, rugăm abonatorii că rețină în contul său la părtile care se fac prin cec (nu virament) să se facă prin cercuri plătibile în SUA și exprimate în dolari SUA sau prin cercuri exprimate în mărci germane și plătibile în Germania.

	1 an	6 luni	3 luni
– Europa	80 \$	40 \$	20 \$
occidentală	140 DM	70 DM	35 DM
și Israel:	500 FF	250 FF	125 FF
	140.000 LIT	70.000 LIT	35.000 LIT
	56 £	28 £	14 £
	100 CHF	50 CHF	25 CHF

– Ungaria, Polonia, Cehia, Slovacia, Slovenia 40 \$ 20 \$ 10 \$ – SUA, Japonia, Australia: 100 \$ 50 \$ 25 \$ sau echivalentul în orice monedă convertible.

Revista „22” anunță exclusivitatea difuzării sale în străinătate. Difuzorul de presă neautorizat de redacție (inclusiv *RODIPET*) vor trebui să răspundă conform prevederilor legale.

(pentru a-i „salva” de România, nu pentru a se întoarce cum au făcut cîndva idealiștii bonjuristi, „ca să ridice țara”) sunt un semn obligatoriu al rangului social, ca și cartierul, casa, marca mașinii etc. Nu face excepție, s-ar părea, de la această regulă nici fostul șef al *SRI*, Virgil Măgureanu, ai căruia fii mi-a spus că ar fi amindoi, dacă fmi amintesc bine, la Boston.

Un an de studii în America costă cca 20.000 de dolari; „grant”-urile nu acoperă întreaga sumă. Există un drept de muncă și chiar posibilitatea de a-l exercita în cadrul colegiilor.

Diplomele universitare americane „bat” orice alte diplome din lume. Paradoxul face că pînă la „college” școala americană să fie atât de slabă incit copiii veniți în învățămîntul românesc să fie foarte competitivi. Educația s-a afiat pe una dintre primele motivații ale votului americanilor din 3 noiembrie 1998. E uimitor cum din acești copii, ieșită dintr-o școală recunoscută drept slabă, selectați și trecuți prin probe serioase, ies cei mai buni specialisti din lume. Selectia la universități se face prin teste, probe (un mic eseu despre motivația alegării), notele de școală etc. Există însă și o alchimie mai complicată și foarte secretă a fiecărei universități, care nu-i divulgă criteriile alegării – printre ele și o subtilă combinație etnică. Politicile de promovare ale unor categorii defavorizate (comunități de culoare, femei) au constituit astfel de criterii. „Political correctness” pare în retragere la această oră, după ce candidații căzuți în Texas la o celebră facultate de drept, cu note mai mari decit cei admisi pe baza politicilor de corecție socială, au cîștagit la *Curtea Supremă*, unde ajunsese să conteste la.

Problemele sociale rămîne însă în continuare mari după doar 15 ani de când nu mai există în America discriminare legislativă. În realitate o poți întîlni; de pildă, un negru de cea mai bună condiție poate să nu fie luat de taximetrist în New York, iar această își au și ei justificarea: nu cumva trebuie să ajungă într-un cartier rău famat, unde noaptea viața le poate fi amenințată?

Redactor-șef: GABRIELA ADAMEȘTEANU
Redactor-șef adjuncț: RODICA PALADE

Publiciști comentatori: GABRIEL ANDREESCU

H.R. PATAPIEVICI

Grafiști: DAMIAN HVSCHI

Contabil șef: ALINA CORBU

Şef dep. marketing/distribuție: MIRCEA VLAD IONESCU

Şef dep. publicitate/proiecte: MIHAELA CUCU

Şef departament Politic: IULIAN ANGHEL

Redacție: Răzvan Paul, Raluca Mărculescu (politica, cultură, istorie)

Alice Tăudor, Madalina Șchiopu (social, cultură)

Difuzare, abonamente: Constantin Satală, Alexandru Petrea;

Secretari: Alina Matei

Corescură, operare calculator: Rodica Toader, Mara Ștefan, Aurelian Crăciun; Cătălina Florea

Casierie: Mihaela Antonescu

Responsabil de numar: Răzvan Paul

Rubrici

Comentariu politic: EMIL HUREZANU, DAN PAVEL,

RADU CALIN CRISTEA, I. BOGDAN LETTER

Comentariu economic: ILIE SERBANESCU

Sociologia comunismului: VLADIMIR TISMĂNEANU

Cronica literară: DAN C. MIHAILOSCU

Comentariu cultural: MAGDA CĂRNECI

Viața urbană: MARIANA CELAC

Arhive Secrete: CLAUDIO SECASU

Cotidian și sărbătoare: IRINA NICOLAU

Înțimplări: ALEX ȘTEFĂNESCU

Teatru: IRINA COROIU

Ecologie: N. RĂDULESCU DOBROGEA

PS (săptămâna pe scurt): ANDRA BURDALESCU

Consiliul consultativ „22”:

SORIN ALEXANDRESCU, SORIN ANTOHI,

MIHAIȚE BERINDEI, ANA BLANDIANU,

ANDREI CORNEA, MIRCEA MARTIN,

ȘERBANORESCU, ȘERBAN PAPACOSTEA,

MIHAI ȘORA, VLADIMIR TISMĂNEANU,

ION VIANU

Tipărit la RH PRINTING SRL. Tehnoredactare computerizată: „22”

Redacția și administrația: București, Calea Victoriei 120,

Tel/Fax 311.22.08, 314.17.76;

e-mail: r22@r22.slos.ro,

<http://www.dnb.ro/22/>

Număr apărut cu sprinjul

Fondajei pentru o Societate Deschisă și Fund for Central and East European Book Projects

ISSN-1220-5761